

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Venla Paakkinen & Sonja Ruismäki

Yksinhuoltajien kokemuksia vuorohoidon tuen merkityksestä arjen jaksamiseen

Opinnäytetyö

Syksy 2022

Sosionomin tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Venla Paakkinen ja Sonja Ruismäki

Työn nimi: Yksinhuoltajien kokemuksia vuorohoidon tuen merkityksestä arjen jaksamiseen

Ohjaaja: Virpi Nikkola, KM, lehtori

Vuosi: 2022

Sivumäärä: 52

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yksinhuoltajien kokemuksia vuorohoidon tarjoamasta tuesta eräässä vuorohoitoa tarjoavassa päiväkodissa. Tavoitteena oli selvittää, millaista tukea yksinhuoltajat saavat vuorohoidosta, miten merkittävänä he sen kokevat sekä miten tuki vaikuttaa perheen arkeen ja arjessa jaksamiseen. Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin yksinhuoltajuutta ja varhaiskasvatuksen vuorohoitoa.

Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Päämenetelmänä toimi kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselyä. Tutkimusaineisto on kerätty Webropol-kyselylomakkeella, johon vastasivat yksinhuoltajat, joilla on lapsia vuorohoidossa. Kysely oli avoinna yksinhuoltajille kahden viikon aikavälillä toukokuussa 2022. Yksinhuoltajat saivat vastata kyselyyn anonymisti omalla ajalla. Kyselyyn vastasi yhteensä 36 yksinhuoltajaa.

Tutkimustuloksissa nousi esiin, että vuorohoidon tukea pidettiin tärkeänä. Tukea koettiin tarvittavan eniten yksinhuoltajan omaan jaksamiseen sekä lapsen käytöksen pulmiin. Yksinhuoltajat olivat tyytyväisiä erilaisiin keskusteluihin varhaiskasvattajien kanssa päiväkodin arjessa, ja näistä koettiin saatavan parhaiten tukea. Lähes jokainen yksinhuoltaja koki tuen vaikuttaneen vähintään yhdellä tavalla perheen arkeen ja arjessa jaksamiseen. Eniten vuorohoidosta saatu tuki vaikutti lapsen käytöksen pulmien helpottumiseen, rutiinien muotoutumiseen sekä yleiseen arjen sujuvuuteen. Suurimmaksi tuen pyytämisen esteeksi koettiin varhaiskasvattajien kiire. Sen kuvattiin johtuvan lapsiryhmän aiheuttamasta melutasosta ja siitä, kuinka varhaiskasvattaja ei voi irtautua lapsiryhmästä rauhallisen keskustelun mahdollistamiseksi. Tämä aiheuttaa sen, että perheessä olevia ongelmia ei nosteta esiin ja tukea ei saada, vaikka sitä tarvittaisiin.

¹ Asiasanat: varhaiskasvatus, vuorohoito, yksinhuoltaja, tuki, arki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Social Services

Author/s: Venla Paakkinen and Sonja Ruismäki

Title of thesis: Single parents' experiences with the importance of nonstandard hour childcares support to manage daily life

Supervisor: Virpi Nikkola, MA, Senior Lecturer

Year: 2022

Number of pages: 52

Number of appendices: 3

The purpose of this study was to research the experiences of single parents on the support that nonstandard hour childcare offers in a kindergarten. The goal was to find out what kind of support single parents get from the nonstandard childcare, how important they think it is and how it affects the family's daily life. Theoretical part of the study discussed single parenting and early childhood education in nonstandard hour childcare.

Both qualitative and quantitative research methods were used in the study. The main method was quantitative research method. A survey was used as a data collection method. The material was collected by using a Webropol questionnaire which was answered by single parents who have children in nonstandard hour childcare. The survey was open for two weeks in May 2022. Single parents answered the survey anonymously on their free time. The survey was answered by 36 single parents.

The results of the study show that single parents value nonstandard hour childcare's support. The support was needed particularly on single parents' own coping as well as on child's behavioral issues. The single parents were content with various conversations with early childhood educators in the daily life of the kindergarten. The single parents felt that they got the most support out of the conversations. Almost all of the single parents felt that the support contributed at least in one way to their daily life and managing the daily life. The support of the nonstandard hour childcare affected the most on easing child's behavioral issues, forming routines and evenness to the daily life. Single parents felt that a major reason behind the challenge of asking support is early childhood educators' rush. The feeling of rush was described being the result of loud noises caused by the group of children, and the fact that early childhood educator cannot get away from the children to have a peaceful conversation. Hence, the issues of the families do not get brought up and they do not get the support they need.

¹ Keywords: early childhood education, nonstandard hour childcare, single parent, support, daily life

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuvioluettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 YKSINHUOLTAJUUS	9
2.1 Yksinhuoltajuuden määritelmä	9
2.2 Yksinhuoltajuus Suomessa	10
2.3 Yksinhuoltajan arki ja arjen sujuvuus	12
2.4 Yksinhuoltajuuden voimavaratekijät	14
3 VARHAISKASVATUKSEN VUOROHOITO	16
3.1 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta	16
3.2 Vuorohoito ja muuttuva työelämä	17
3.3 Vuorohoidon tuki yksinhuoltajalle	19
3.4 Kasvatusyhteistyö osana vuorohoidon tukea	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	23
4.2 Tutkimuksen yhteistyötaho	24
4.3 Määrällinen ja laadullinen tutkimus	24
4.4 Kysely aineistonkeruumenetelmänä	25
4.5 Analysointimenetelmät	26
4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	27
4.7 Vastaajien taustatiedot	29
5 TUTKIMUSTULOKSET	32
5.1 Vuorohoidosta saatu tuki	32
5.2 Kokemus saadusta tuesta	34
5.3 Tuen vaikutukset arjen jaksamiseen	37
5.4 Vapaan sanan tuottama materiaali	39

6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	41
7 POHDINTA.....	45
LÄHTEET	48
LIITTEET	52

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Lapsen tai lasten huoltaja	29
Kuvio 2. Lasten määrä vuorohoidossa.....	30
Kuvio 3. Vuorohoidossa olevien lasten iät	30
Kuvio 4. Huoltajuustilanne	31
Kuvio 5. Vuorohoidon tuen tarpeet	33
Kuvio 6. Tuen pyytämisen esteet.....	36
Kuvio 7. Tuen vaikutukset perheen arjessa	38

1 JOHDANTO

Nykyajan yhteiskunnassa vuorotöiden teko on yleistynyt, ja yhä useampi ihminen työskentelee epäsäännöllisten työaikojen mukaisesti. Epäsäännölliset työajat tarkoittavat työaikojen vaihtelua aikaisten aamuvuorojen, päivä- tai iltavuorojen sekä yövuorojen välillä (Työterveyslaitos, i.a.). Vaihtelevien ja epäsäännöllisten työaikojen vuoksi vuorotöillä on vaikutuksia niitä tekevän henkilön arkielämään. Säännöllistä päivätyötä tekevällä henkilöllä arki toistuu tyypillisesti samantyyppisenä päivästä toiseen muodostuen toistuvista rutiineista. Vuorotöiden aiheuttama vaihteleva työaika tuottaa muutoksia arjen rutiineihin vaikuttaen muun muassa unirytmiiin ja harrastuksiin. Työn ja vapaa-ajan yhteensovittaminen saattaa olla haastavampaa kuin päivätöitä tekevällä henkilöllä. Vuorotyöt voivat vaikeuttaa arkielämän suunnittelua.

Yksinhuoltajan perheessä arki toimii pääsääntöisesti yhden vanhemman voimin (Healey, 2013, s. 4). Arki saattaa tuntua raskaalta, jos yksinhuoltaja huolehtii lapsen kasvatuksesta ja vanhemmuuteen liittyvistä tehtävistä yksin. Yksinhuoltajan lapsen elämässä saattaa olla mukana myös toinen huoltaja, mutta kaikilla yksinhuoltajilla ei ole arjessa mukana toista huoltajaa, jonka kanssa jakaa lapsen kasvatust vastuu. Yksinhuoltajan arkeen lisähaastetta tuovat vuorotyöt, sillä epäsäännöllisiä työaikoja noudattava huoltaja kohtaa yleensä tavallista enemmän haasteita lapsen hoitojärjestelyissä ja arjen sujuvuudessa. Perheen arkea helpottaa varhaiskasvatuksen vuoro hoito, jota tarvitsevat epäsäännöllistä työaika tekevät lapsiperheet. Vuoro hoitoa on tarjolla ei-tyypillisinä aikoina, kuten varhain aamu isin, iltaisin ja öisin (Lammi-Taskula & Karvonen, 2014).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia vuorotöitä tekevien yksinhuoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksen vuoro hoidon tuesta ja sen vaikutuksista perheen arkeen ja arjessa jaksamiseen. Yhteistyötahonamme toimii eräs vuoro hoitoa tarjoava päivä koti Länsi-Suomen läänissä. Opinnäytetyön aihe sai alkunsa yhteistyötahomme ideasta. Koivulan ym. (2017, s. 83) mukaan varhaiskasvatus on yksi keskeisimmistä lapsiperheen tukijoista, sillä yksi sen tehtävistä on huoltajien tukeminen kasvatustyössä. Varhaiskasvatuksen tuki on lapsiperheille merkittävä ja voi vaikuttaa perheen elämään suuresti. Tuen merkityksellisyys saattaa korostua etenkin tilanteissa, joissa yksinhuoltajan tukiverkko on puutteellinen tai sitä ei ole lainkaan.

Aiheesta ei löydy juuri lainkaan tutkimustietoa vuorotöitä tekevien yksinhuoltajien näkökulmasta, minkä vuoksi aihetta on tärkeää tutkia, jotta siitä saisi lisää tietoa. Tässä opinnäytetyössä keskitymme käsittelemään vuorohoidon tuen tärkeyttä ja merkityksellisyyttä sekä tuen vaikutuksia arkeen yksinhuoltajien näkökulmasta. On tärkeää tunnistaa ja ymmärtää, miten vuorohoito ja sen tarjoama tuki vaikuttaa yksinhuoltajien ja heidän perheidensä arkeen ja hyvinvointiin.

2 YKSINHUOLTAJUUS

2.1 Yksinhuoltajuuden määritelmä

Perheiden moninaisuudesta on tärkeää puhua, sillä vaikka perhemuotoja on monia, on perinteisen ydinperheen malli kuitenkin monen mielessä edelleen vahvasti. Van Gasse ja Mortelmans (2020) huomauttavat, että tyypillinen ydinperhe ei ole enää ainut perhemuoto, eikä se ole enää yhteiskunnassa vallitseva normi. Roininen (2021, s. 8) toteaa, että on monia tapoja muodostaa perhe ja Suomessa jopa joka kolmas perhe on jotain muuta kuin isä, äiti ja vähintään yksi lapsi. Perhe ei ole käsitteenä itsestään selvä, vaan se on monimuotoinen sekä riippuvainen siitä, missä ajassa ja kenen näkökulmasta sitä määritellään. Koska perhemääritelmät ovat aikaan ja kulttuuriin sidottuja, ne muuttuvat. Nykyään perherakenteita tutkittaessa paljastuu perheiden monimuotoisuus, josta esimerkkeinä ovat ydinperhe, yhden vanhemman perhe, uusperhe ja sateenkaariperhe (Koivula ym., 2017, s. 75–76).

Lapsen huoltajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoitaa lapsen asioita ja huolehtii lapsesta tämän tarpeiden mukaisesti. Forssénin ym. (2009, s. 46) mukaan yksinhuoltajalla tarkoitetaan yleiskielessä perhettä, jossa asuu yksi vanhempi ja vähintään yksi alaikäinen, alle 18-vuotias lapsi. Yksinhuoltaja asuu yksin lapsen tai lasten kanssa ilman puolisoa. Huoltaja vastaa lapsen huollosta joko yksin tai yhdessä muualla asuvan huoltajan kanssa (Monimuotoiset perheet verkosto, 2020). Huoltaja päättää muun muassa lapsen hoidosta, kasvatuksesta, koulutuksesta, asuinpaikasta sekä muista lapsen henkilökohtaisista asioista, kuten nimestä, uskonnosta ja terveydenhuollosta. Yhteishuollolla tarkoitetaan sitä, että huoltajat huolehtivat edellä mainituista asioista yhdessä. Yksinhuolto taas tarkoittaa sitä, että lapsella on vain yksi huoltaja. Vanhemmilla on mahdollisuus sopia lapsen yksinhuollosta keskinäisellä sopimuksella tai tuomioistuin voi myös päättää siitä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021). Totaaliyksinhuoltajalla tarkoitetaan huoltajaa, joka on täysin itsenäisesti vastuussa lapsen tai lasten kasvatuksesta ja perheen arjesta. Totaaliyksinhuoltajan lapsen elämässä ei ole ollenkaan toista vanhempaa, jota lapsi tapaisi tai jonka luona lapsi viettäisi aikaansa säännöllisesti (Totaaliyhärit ry, i.a.).

Erotilanteessa, kun sovitaan lapsen huollosta, tehdään lähes aina sopimus yhteishuoltajuudesta, vaikka sopimuksia ei ole pakko tehdä. Käsitteen “yksinhuoltaja” rinnalle onkin

tullut käsite “yhteishuoltaja” (Forssén ym., 2009, s. 47). Koska huoltajuussuhteita ei tilastoida, rajataan esimerkiksi perhetilastoissa yksinhuoltajaperheet asumisen perusteella yhden vanhemman perheiksi, eikä huomioida sitä, onko kyseessä niin sanotusti totaaliyksinhuoltajaperhe vai yhden vanhemman yhteishuoltajuudesta sopinut perhe.

Yarber ja Sharp (2010, s. 1) toteavat, että historiassa yhden vanhemman perheet johtuivat leskeydestä, jotka muodostuivat esimerkiksi äidin kuollessa synnytykseen tai isän kuollessa sodassa. Yhden vanhemman perheet nähtiin perheinä, jotka olivat muodostuneet jonkin odottamattoman onnettomuuden vuoksi. Yksinhuoltajaksi tulemisen syyt ovat kuitenkin muuttuneet vuosikymmenien aikana, ja nykyään yksinhuoltajuus ja sen muodostuminen nähdään eri tavalla. Forssén ym. (2009, s. 48) toteaa, että ennen perinteisimpänä nähty yksinhuoltajuuden syy, puolison kuolema, on nykyään harvinainen syy yksinhuoltajuuden alkamiselle. Tähän vaikuttaa varmasti se, että aikuiskuolleisuus on suuresti vähentynyt ja siirtynyt vanhempiin ikäluokkiin, kuin myös se, että yksinhuoltajien määrä on yleisesti lisääntynyt. Nykyään ihmisistä tulee yksinhuoltajia tyypillisesti avio- tai avoliiton purkautumisen seurauksena. Ihmisistä voi tulla yksinhuoltajia myös omasta valinnastaan hankkia lapsi yksin, esimerkiksi adoption tai keinohedelmöityksen kautta (Van Gasse & Mortelmans, 2020). Yksinhuoltajien määrän lisääntymisen vuoksi Yarber ja Sharp (2010, s. 123) pohtivat, että todennäköisesti yli puolet kaikista lapsista tulevat asumaan yhden vanhemman perheessä jossain vaiheessa elämää.

2.2 Yksinhuoltajuus Suomessa

Väestökriisin, eli syntyvyyden laskun, seurauksesta lapsiperheisiin alettiin kiinnittämään huomiota 1930- ja 1940-luvuilla. Valitettavasti yksinhuoltajuutta ei siihen aikaan perhepoliittisesti koettu niin tärkeäksi, vaan yksinhuoltajia tuettiin pääasiassa yksityisen liikkeen eli Ensikoti-liikkeen voimin. Ensikodin tarkoitus oli olla yksin odottaville naisille paikka, josta saa tukea äidiksi tulemiselle. Ensikotitoiminta toi aviottoman äitiyden yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun positiivisemmalla tavalla aikaisempaan verrattuna. Keskustelu yksinhuoltajuudesta muuttui aviottomien äitien marginalisoinnista heidän integroimiseensa yhteiskunnan jäseniksi (Forssén ym., 2009 s. 25–27).

Suomessa yksinhuoltajuus on yleistä, ja yhden vanhemman perheiden määrä on ollut kasvussa 1950-luvulta lähtien (Yhden vanhemman perheiden liitto ry, i.a.). Suomessa kaikista lapsiperheistä yhden vanhemman perheitä oli Tilastokeskuksen Perheet 2020-tilaston mukaan yhteensä 24 prosenttia. Yhden vanhemman perheistä äiti-lapsi-perheitä oli 20 prosenttia ja isä-lapsi-perheitä oli 4 prosenttia (Pienperheyhdistys ry, i.a.). Suomalaislapsista joka kolmannen oletetaan viettävän ainakin osa lapsuudesta yhden vanhemman perheessä. Yksinhuoltajista suurin osa on edelleen äitejä, yhteensä 87 prosenttia, ja loput 13 prosenttia ovat isiä (Yhden vanhemman perheiden liitto ry, i.a.).

Silloin kun perhe poikkeaa niin sanotusti normaalista ydinperhemallista, esimerkiksi yksinhuoltajaperheenä, voi se joutua kohtaamaan ennakkoasenteita sekä palveluissa että työelämässä. Ennakkoasenteet voivat aiheuttaa yksinhuoltajaperheen syrjintää työn ja palveluiden lisäksi kaikkialla arjessa, kuten päiväkodissa, koulussa ja joskus jopa omien tai puolison sukulaisten toimesta. Syrjinnän aiheuttamat haitat vaikuttavat esimerkiksi perheiden sosiaalisiin suhteisiin ja talouteen, sekä myös ylisukupolvinen köyhyys on yhden vanhemman perheessä elävien lasten ja nuorten kohdalla suuri riski. Ennakkoasenteiden ja syrjinnän aiheuttamat ongelmat ovat moninaisia ja koko yhteiskuntaan vaikuttavia. Sen vuoksi ennakkoasenteiden ja syrjinnän ehkäisyyn pyrkivä toiminta on välttämätöntä. Jos yhdenvertaisuuslakia laajennettaisiin lakisäädösmuutosten avulla koskemaan laajemmin työpaikkoja ja työelämää, voisi siitä olla apua esimerkiksi työpaikoilla ja rekrytoinnissa tapahtuvan syrjinnän vähentämiseen (Moring, 2020). Oikeusministeriön rasismin ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma, jonka tavoitteena on torjua syrjintää ja rasismia sekä edistää hyviä väestösuhteita, on yksi tärkeä edistysaskel, kun tavoitteena on syrjinnän ja ennakkoluulojen vähentäminen (Oikeusministeriö, i.a.).

Aro ja Siltanen (2020) toteavat, että Suomessa on lähivuosina havahduttu uuteen ilmiöön: naisten muuttoliikkeeseen ja sen myötä väestörakenteen sukupuolittumiseen. Yhä useammalla paikkakunnalla on havahduttu nuorten naisten määrän huomattavaan vähenemiseen sekä naisten ja miesten on huomattu asuvan eri paikkakunnilla entistä enemmän. Yksi syy naisten ja miesten määrän erolle on se, että naiset tyypillisesti muuttavat nuorempina sekä ovat ylipäättään alttiimpia muuttamaan. Naisten muuttoliike keskittyy vahvasti suuriin kaupunkeihin, kuten suuriin yliopistokaupunkeihin ja niiden ympäryskuntiin, koska ensisijainen muuttosyy on usein opiskelu.

Naiset opiskelevat korkeakoulututkinnon useammin kuin miehet: vuoden 2017 tiedon mukaan 25–34-vuotiaista naisista 43 prosenttia ja miehistä 28 prosenttia olivat suorittaneet korkeakoulututkinnon. Koulutustasoerot selittävät suurelta osin naisten ja miesten erilaistuneen muuttoliikkeen korkeakoulujen sijoittuessa pääosin suuriin kaupunkeihin. Tästä johdun lapsen hankkiminen yksin on yleistynyt, kun kumppanin löytyminen on vaikeutunut, koska nykyään perheen perustamiseen ei tarvitse kumppania, sillä vanhemmaksi tuleminen on mahdollista myös adoption tai keinohedelmöityksen kautta (Van Gasse & Mortelmans, 2020).

2.3 Yksinhuoltajan arki ja arjen sujuvuus

Arki koostuu tyypillisesti muun muassa töistä, koulusta, kotitöistä, asioiden hoitamisesta, harrastuksista, sosiaalisista suhteista sekä rentoutumisesta ja levosta (Mielenterveystalo, i.a.). Arki on käsitteenä tuttu kaikille, mutta kun sitä yrittää määritellä, se lipeää kuin saippua otteesta. Arki on itsestään selvä asia, jossa rytmit luovat turvallisuutta ja josta ei juuri neuvotella. Arki on tavallista jokapäiväistä elämää, joka muodostuu erilaisista rutiineista. Ilman arkea elämä voisi tuntua kaaoksenomaiselta. Vaikka arki tuntuu toistuvan samantyyppisenä päivästä toiseen, on se jokaisessa perheessä erilainen (Koivula ym., 2017, s. 78–79).

Perheiden hyvinvointia tutkittaessa on tärkeää kiinnittää huomiota perheiden pärjäämiseen ja toimimiseen. Roinisen (2021, s. 9) mukaan pelkästä perhemuodosta ei pysty päätellä perheenjäsenten hyvinvointia, vaan perheen voinnista ja toimivuudesta kertoo paremmin perhekäytännöt ja perheen arkielämä. Harva asia elämässä mahtuu kuitenkaan vain yhteen muottiin, eivät myöskään yksinhuoltajat ja heidän perheensä. Kun on kyseessä perheet, on kyseessä monenlaiset ihmiset, monenlaiset tavat elää oman näköistä perhe-elämää ja monenlaiset tavat selviytyä elämän ja arjen tuomista haasteista (Roininen, 2021, s. 22).

Healey (2013, s. 4) huomauttaa, että vanhempana toimiminen yksin on erilaista kuin kahden vanhemman taloudessa. Yksinhuoltajuudessa on omat ongelmansa ja haasteensa. Yksi näistä haasteista on arki, sillä yhden vanhemman perheessä arki toimii pääsääntöisesti yhden vanhemman voimin.

Forssénin ym. (2009, s. 157) mukaan yksinhuoltajilla on yleensä vähemmän aikaa ja resursseja hoitaa lastensa hoitoa, kasvatusta ja harrastustoimintaa sekä muita vanhemmuuteen kuuluvia tehtäviä sekä velvollisuuksia. Yksinhuoltajat kohtaavat arjessaan haasteita, kuten työn vastuullisuuksien ja vanhemmuuden roolien yhdistämistä (Van Gasse & Mortelmans, 2020). Lisähaastetta perheen arkeen tuottaa yksinhuoltajan vuorotyö. Lammi-Tasculan ja Siippaisen (2018) mukaan muuta kuin säännöllistä päivätyötä tekevällä huoltajalla on yleensä muita enemmän haasteita saada lapsen hoitojärjestelyt ja perheen arki sujumaan. Työn, vapaa-ajan, perheen ja muiden sosiaalisten suhteiden yhteen sovittaminen saattaa olla haastavaa. Arki täytyy yrittää saada sujumaan niin, että kaikki elämänalueet olisivat siinä tasapainoisesti mukana. Yksinhuoltajalla eri elämänalueiden yhteen sovittaminen voi tuntua usein kuin monimuotoisen arjen palapelin rakentamiselta (Rönkä & Kinnunen, 2002, s. 99).

Suurin osa yksinhuoltajista pärjää taloudellisesti hyvin. Yksi yksinhuoltajuuden suurimmista arjen haasteista liittyy tästä huolimatta perheen taloudelliseen niukkuuteen, mikä voi vaikuttaa lasten ja vanhempien hyvinvointiin joko suoraan tai epäsuorasti (Forssén ym. 2009, s. 157). Yhden vanhemman perheessä käytössä on vain yhden huoltajan tulot, minkä vuoksi yksinhuoltajat ovat yleensä taloudellisesti hankalassa tilanteessa verrattuna muihin perheisiin. Yksinhuoltaja saa taloudellista tukea elatusavusta tai elatustuesta ja lapsilisän yksinhuoltajalisästä. Jos yksinhuoltaja on pienituloisen, on hänen mahdollista saada esimerkiksi tarveharkintaista asumis- ja toimeentulotukea, mitä kaikkien pienituloisten on mahdollista hakea (Forssén ym. 2009, s. 106). Talouden haasteisiin voi vaikuttaa myös se, että yhden vanhemman perheet ovat usein äitien ja lasten muodostamia perheitä, jolloin tyypillisten naisvaltaisten alojen pienempi palkkaus saattaa vaikuttaa suoraan useiden perheiden arkeen (Monimuotoiset perheet verkosto, 2020).

Alasalmen (2011, s. 79) mukaan on raskasta olla yksin ainoa aikuinen kasvattamassa lasta ja kaikki voimat saattavat kulua arjen pyörytykseen. Joskus saattaa olla raskasta ja stressaavaa hoitaa ja huolehtia lapsesta vuorokauden ympäri ilman apua, varsinkin jos kyseessä on esimerkiksi vauva- tai taaperoikäinen lapsi tai lapsi, jolla on erityistarpeita. Onneksi apua arjessa jaksamiseen voi löytyä yksinhuoltajan lähipiiristä. Yksinhuoltajien arkea yleensä helpottaa vahva tukiverkko, joka voi koostua ystävistä, perheenjäsenistä ja muista sukulaisista (Healey, 2013, s. 4).

Yhteiskunnan rakennemuutos on kuitenkin muuttanut perheitä. Yksinhuoltajan tukiverkko saattaa olla pirstaleinen, ja näin ollen lasten hoitovastuu ja arjen hallitseminen voi jäädä kokonaan yksinhuoltajalle (Roininen, 2021, s. 12). Lapsen isovanhemmat saattavat asua kaukana, kun nuoret ovat muuttaneet eri kaupunkeihin opiskelemaan tai töiden perässä. Alasalmi (2011, s. 163) toteaa, että enää hoitovastuuta ei ole jakamassa suurperhe, vaan hoitovastuu voi olla yhdellä ihmisellä päivästä toiseen, kuukaudesta toiseen ja vuodesta toiseen. Jos yksinhuoltajalla ei ole lähellä tukiverkostoja, suosittelee Kauppila (2016, s. 210) yksinhuoltajia kehittämään itse sellaisen. Yksinhuoltaja voi esimerkiksi ottaa yhteyttä neuvolaan ja hankkia sen kautta kotiapua tai palkata hoitajan, jos se on taloudellisesti mahdollista. Olisi hyvä, jos lähellä on ihmisiä, joiden puoleen yksinhuoltaja voi kääntyä silloin, kun hän tarvitsee lisäkäsia, omaa aikaa tai vaikka apua kaupassakäyntiin sairauden yllättäessä. Huoltajalla, joka kasvattaa lastaan yksin, korostuu tarve saada vertaistukea ja luoda verkostoja (Roininen, 2021, s. 99).

2.4 Yksinhuoltajuuden voimavaratekijät

Vaikka yksinhuoltajuuteen ja yksinhuoltajan arkeen saattaa liittyä monia haasteita, on yksinhuoltajuudessa paljon hyvääkin. On tärkeää muistaa, että yksinhuoltajuus ei välttämättä tarkoita pelkästään ongelmia tai haasteita, vaan se voi olla myös toivottu, tasapainoinen ja rauhallinen perhemuoto (Monimuotoiset perheet -verkosto, 2020). Huoltajalle voimia päivästä toiseen jaksamiseen antaa ilo ja ylpeys omasta lapsesta sekä se, että saa huoltajana toimia niin rakkauden antajana kuin saajanakin (Koivula, 2017, s. 83). Näiden lisäksi yksinhuoltajuudessa on nähty hyvänä ja positiivisena asiana se, että yksinhuoltaja saattaa kehittää tavallista syvemmän suhteen lapseensa, koska he viettävät paljon aikaa yhdessä. Jotkut yksinhuoltajat saattavat tuntea iloa, tyytyväisyyttä ja jopa helpotusta siitä, että he saavat toimia vanhempana ja lapsen kasvattajana yksin. Yksinhuoltajuuteen tyypillisesti liittyy voimavarana vapaus päättää itse vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista ilman, että tarvitsee kysyä toisen huoltajan mielipidettä (Healey, 2013, s. 4).

Yksinhuoltajaperheissä ongelmatilanteiden ratkaisu koetaan jonkin verran helpommaksi kuin muissa perhemuodoissa. Sen lisäksi yksinhuoltajaperheiden sisäinen vuorovaikutus on aavistuksen helpommaksi koettua kuin muissa perhemuodoissa. Syynä sille voi olla, että eron myötä perheen välinen vuorovaikutus on mahdollisesti selkeämpää verrattaessa

vanhempien eroa edeltäneeseen aikaan, jolloin vuorovaikutuksen vaikeudet vanhempien välillä olivat enemmän esillä kuin eron jälkeen (Forssén, 2009, s. 161). Kokemus yksinhuoltajuudesta heijastuu vanhemmuuteen, sillä mitä positiivisemmin yksinhuoltajuus koetaan, sitä positiivisemmiksi määritellään myös perheen toimivuus ja vanhemmuus. On tärkeää vähentää yksinhuoltajuuteen liittyvää ”huolipuhetta” ja sen sijaan keskittyä yksinhuoltajaperhettä suojaaviin tekijöihin (Forssén, 2009, s. 168–169).

3 VARHAISKASVATUKSEN VUOROHOITO

3.1 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksen, opetuksen sekä hoidon muodostamaa kokonaisuutta, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). On lapsen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on olennainen ja tärkeä osa useimpien lasten elämää ja arkea, minkä vuoksi varhaiskasvatus vaikuttaa monin eri tavoin lasten oppimiseen ja hyvinvointiin (Koivula ym., 2017, s. 7). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea varhaiskasvatuksessa olevien lasten perheitä näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä perheiden kanssa edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä (Mahkonen, 2013, s. 38). Yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista on myös edistää lapsen koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Varhaiskasvatus tasoittaa lasten kotitaustoista johtuvia eroja ja yksi varhaiskasvatuksen keskeisistä tehtävistä on lasten ja perheiden tasa-arvoisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen (Koivula ym., 2017, s. 221). Helenius ja Lummenlahti toteavat (2018, s. 197), että varhaiskasvatuksessa tehdään työtä lapsen parhaaksi monialaisessa yhteistyössä muun muassa kunnan peruspalvelujen ja erityispalvelujen kanssa. Monialainen yhteistyö toteutuu yleensä vanhempien suostumuksella ja siinä noudatetaan salassapitoa koskevia säädöksiä.

Joko perhepäivähoidossa tai päiväkodissa järjestettävällä vuorohoidolla tarkoitetaan hoitoa, jota järjestetään myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Vuorohoitoa järjestetään lapsille, jotka tarvitsevat sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Vuorohoitoon osallistuminen ei ole kaikille halukkaille mahdollista, vaan on tarkkaan seurattua ja kontrolloitua, kuka on oikeutettu vuorohoitoon. Jotta vuorohoitoa olisi mahdollista saada, on huoltajien toimitettava esimerkiksi omat työvuorolistat (Siippainen, i.a.). Vuorohoidon järjestelyt ovat erilaisia, ja ne vaihtelevat kunnasta toiseen. Päiväkodissa lapset saattavat olla läsnä epäsäännöllisesti ja vaihtelevasti. Mahkonen (2013, s. 98) mukaan toisilla viikkorytmi voi olla melko säännöllinen, kun taas toisilla saattaa olla hoitopäiviä silloin tällöin.

Yksinhuoltaja saattaa pohtia, miten turvata lapselle pysyvä paikka varhaiskasvatuksessa, jos hän käy töissä pätikkäin tai työaika ei sijoitu perinteisen kello 8:n ja 17:n välille. Perheiden yksilölliset aikataulut haastavat muuttamaan varhaiskasvatuksen käytäntöjä ja rakenteita. Virastoajan yli menevien työtuntien vuoksi tarpeen varhaiskasvatukseen turvaa monelle perheelle kunnallinen varhaiskasvatuksen vuoroahoito, jollaista ei juuri ole muualla maailmalla (Koivula ym., 2017, s. 80). Suomessa laki edellyttää kuntaa huolehtimaan lasten varhaiskasvatuksen järjestämisestä kaikkina sellaisina aikoina kuin kunnassa esiin tulut tarve edellyttää (Mahkonen, 2013, s. 98).

Peltoperä ym. (2017) painottaa vuorohoidolla olevan kaksi päätavoitetta. Toinen tavoite on tukea huoltajien työskentelymahdollisuuksia, tukien myös mahdollisuutta epäsäännöllisiin työaikoihin, ja näin kohdata huoltajien tarve lapsen hoidolle. Toinen vuorohoidon tavoite koskee varhaiskasvatuksen tarjoamista lapselle. Moilanen (2020, s. 237) huomauttaa, että hyvälaatuinen varhaiskasvatus tarjoaa lapselle hoitoympäristön, joka on turvallinen ja tukee hänen kehitystään. Vuoroahoito onnistuu usein ajallisen joustavuuden lisäksi luomaan myös kodinomaisen ympäristön lapselle, mikä tulee esille esimerkiksi fyysisissä tiloissa ja läheisessä vuorovaikutuksessa työntekijän kanssa hiljaisempina aikoina. Huoltajat, jotka tekevät vuorotyötä, ovat useammin huolissaan varhaiskasvatuksen laadusta kuin päivätyötä tekevät huoltajat (Perheet 24/7, 2014, s. 6). Huolta voi helpottaa se, että vuorohoidon täytyy toimia valtakunnallisen tason periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Samat tavoitteet jäsentävät varhaiskasvatusta, vaikka lapsi osallistuisikin siihen epätyypillisinä aikoina tai epäsäännöllisesti (Siippainen, i.a.).

3.2 Vuoroahoito ja muuttuva työelämä

Partosen (2020) mukaan säännöllinen työaika Suomessa on enintään 40 tuntia viikossa ja 8 tuntia vuorokaudessa. Vuorotyö kuitenkin poikkeaa tästä. Peltoperä ym. (2017) korostaa, että vuoroahoitoa annetaan muulloinkin kuin tyypillisenä virka-aikana kuten aikaisin aamulla, myöhään illalla, yöllä sekä viikonloppuisin. Syy vuorohoidon tarpeelle löytyy muuttuneesta, ympäri vuorokauden auki olevasta yhteiskunnasta, jossa huomattava määrä työntekijöitä työskentelee epätyypillisinä aikoina.

Roininen (2021, s. 11) toteaa, että epäsäännölliset työajat sekä ilta- ja yötyöt ovat lisääntyneet, koska monet eri palvelut ovat auki ympäri vuorokauden. Tämä lisää tarvetta myös vuorohoidolle. Perinteiseksi luokitellun vuorotyön, kuten terveysalalla tapahtuvan vuorotyön, rinnalle on muun muassa digitalisaation vaikuttamana noussut tarve laajentaa työntekijöitä muillakin aloilla (Peltoperä ym., 2017). Siinä missä muun muassa palo- ja pelastuslaitos sekä muut välttämättömät palvelut ovat aiemminkin toimineet vuorokauden ympäri, on nykyinen tehokkuutta vaativa yhteiskunta edellyttänyt ympärivuorokautiseen palveluun siirtymistä monilta muiltakin aloilta (Eronen, 2007).

Röngän ja Kinnusen (2002, s. 102) mukaan työn ja perheen yhteensovittaminen on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana keskeiseksi haasteeksi, ja olennaista on se, kuinka hyvin työn ja perhe-elämän onnistuu sovittamaan yhteen. Työ ja perhe antavat huoltajalle voimavaroja ja rikastuttavat elämää, mutta niiden yhteensovittaminen saattaa synnyttää psyykkistä kuormitusta ja ristiriitoja (Nieminen, 2019). Ristiriidat voivat liittyä esimerkiksi ajankäyttöön siten, että toisaalta huoltajan täytyisi jäädä ylitöihin, mutta perhevelvollisuudetkin olisi hoidettava. Ristiriidat voivat liittyä myös kuormittumiseen, jos työ vie energiaa ja voimia niin, että kotona ollessaan huoltaja on fyysisesti läsnä perheessä mutta henkisesti ei. Työllä on merkittävä yhteys vanhemmuuteen, sillä kokemukset ja tuntemukset työelämässä voivat kulkeutua vanhemmuuteen ja päinvastoin. Esimerkiksi vanhemmuudessa koettu tyytyväisyys voi välittyä työhön tai samoin työssä koettu stressi voi levitä kotiin ja perheeseen (Rönkä & Kinnunen, 2002, s. 105).

Nieminen (2019) huomauttaa, että yksinhuoltajuus ja vuorotyö voivat aiheuttaa lisähaasteita työn ja perheen yhteensovittamisessa. Lapsiperheissä yksinhuoltajavanhemman käydessä töissä on tarpeellista etsiä tapoja työn ja perheen yhteensovittamisen helpottamiseksi. Yksi tapa voi olla työaikajoustopien käyttö. Työaikajoustopien ovat esimerkiksi etätöiden mahdollisuus, työaikaliukumien käyttö sekä mahdollisuus ottaa vapaapäiviä tai hoitaa lapsen asioita tilanteissa, jotka vaativat huoltajan poistumista kesken työpäivän, kuten lapsen neuvolakäynti tai päiväkodin keskustelut. Se, kuinka paljon huoltaja pystyy vaikuttamaan työaikaansa, vaihtelee.

Lapsiperheiden arkea helpottavat perhemyönteiset työpaikat, joissa tarjoutuu mahdollisuus järjestellä työaika tarpeen vaatiessa. Työn ja perheen sujuva yhdistäminen edistää

huoltajan hyvinvointia sekä niiden sopiva tasapaino auttaa huoltajaa jaksamaan kotona ja töissä paremmin. Moilanen (2020, s. 237) lisää, että työnteko vaikuttaa yksinhuoltajan lisäksi myös lapsen hyvinvointiin positiivisella tavalla.

Vaikka kahden vanhemman perheiden huoltajat kokevat myös lastenhoidon järjestämisen aiheuttavan hankaluuksia huoltajien työaikojen ollessa epäsäännölliset, voi sen vaikutukset olla yksinhuoltajille merkittävämmät. Yksinhuoltajille ja heidän lapsilleen työn ja perhe-elämän yhdistämisen haasteilla voi olla vakavasti otettavia seurauksia. Haasteet voivat ilmetä esimerkiksi yksinhuoltajan sairastumisen kautta, mikä voi johtaa useisiin sairauspoissaoloihin ja pahimmillaan jopa töistä irtisanoutumiseen ja työttömyyteen (Moilanen, 2020, s. 236–237).

3.3 Vuorohoidon tuki yksinhuoltajalle

On tärkeää, että jokaiselle perheelle syntyy tunne siitä, että heidät kohdataan varhaiskasvatuksessa avoimesti ja kunnioittavasti (Kangas ym., 2021, s. 117). On myös merkittävää, että jokainen perhe kokee tulevansa huomatuksi. Kokemus huomatuksi tulemisesta syntyy esimerkiksi osaavan ja auttavan kohtaamisen kautta, jonka toteuttamisessa varhaiskasvattajat ovat merkittävässä osassa. Sellainen kokemus lisää ja vahvistaa perheen luottamusta varhaiskasvatukseen (Kangas ym., 2021, s. 26). Vaikka huoltajilla on päävastuu lapsen kasvatuksesta, ovat lapsuuden merkittävät instituutiot, kuten varhaiskasvatus, tärkeässä asemassa jakamassa vastuuta huoltajien kanssa. Huoltajat saattavat kohdata useita vaatimuksia ja odotuksia, jotka voivat vaikuttaa perheen arkeen. Koska perheen elämäntilanne on yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, tukemalla huoltajia edistetään myös lapsen hyvinvointia (Koivula ym., 2017, s. 75).

Healeyn (2013, s. 7) mukaan yksinhuoltajalle tuen kysyminen tai pyytäminen voi olla hankalaa. Myös tukeen suostuminen ja sen vastaanottaminen saattaa tuntua haastavalta. Yksinhuoltajasta voi tuntua siltä, että hänen kuuluisi selviytyä vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä erilaisista haasteista yksin. Voi olla haastavaa pyytää neuvoja tai kertoa, millainen tilanne perheessä on meneillään.

Yksikään huoltaja ei kuitenkaan ole täydellinen, joten haasteita kohdatessa huoltajan tulisi osata hakea apua, tukea ja neuvoja ammattilaisilta. Varhaiskasvatus onkin yksi keskeisimmistä lapsiperheen tukijoista, sillä yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä on huoltajien tukeminen kasvatustyössä (Koivula ym., 2017, s. 83). Healeyn (2013, s. 7) mukaan on huomattu, että vanhemmat, jotka saavat tukea, ovat tyypillisesti johdonmukaisempia vanhemmuuteen liittyvissä päätöksissä, käyttävät positiivisempia kasvatustapojen menetelmiä sekä suoriutuvat ja selviävät paremmin vanhemmuuteen liittyvistä haasteista. Toisaalta, jos perheet eivät ole varmoja tai eivät tiedä, millaisia menetelmiä ja toimintoja on käytössä, voi heille olla haastava ymmärtää miten varhaiskasvatus kykenee tukemaan perhettä (Kangas ym., 2021, s. 101). Vuorovaikutuksen ja tuen keskeisiä muotoja ovat muun muassa päivittäiset kohtaamiset, kirjalliset viestit, kyselylomakkeet, päiväkodin ilmoitustaulut, vanhempainillat sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät varhaiskasvatuskeskustelut (Kangas ym., 2021, s. 131).

3.4 Kasvatusyhteistyö osana vuorohoidon tukea

Huoltajat ovat varhaiskasvattajien tärkeitä yhteistyökumppaneita, ja riippumatta huoltajien työajoista varhaiskasvattajilla on velvollisuus toimia yhteistyössä huoltajien kanssa sekä tukea heitä kasvatustyössä (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018). Tämän vuoksi on merkittävää, millaiseksi varhaiskasvattajien ja huoltajien välinen vuorovaikutus muodostuu sekä millaisia kohtaamisia varhaiskasvatuksen arjessa on perheiden ja varhaiskasvattajien kesken (Kangas ym., 2021, s. 7). Koska varhaiskasvattajat kohtaavat lapsen huoltajia lähes päivittäin, on varhaiskasvatuksella huomattava rooli perheen elämässä ja arjessa. On tärkeää huomioida, että perheelle varhaiskasvatusyksikkö on useimmiten neuvolan ohella merkittävä kodin ulkopuolinen paikka, joka vaikuttaa perheen hyvinvointiin. Kasvatusyhteistyön tulisi olla säännöllistä, avointa ja tasapuolista. Tapa, jolla perheisiin suhtaudutaan ja jolla heidät kohdataan vaikuttaa siihen, millaiseksi perheiden kokemukset muodostuvat varhaiskasvatuksesta (Kangas ym., 2021, s. 26). Parhaimmillaan huoltajien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö on yhteen hiileen puhaltamista, vuorovaikutusta, luottamusta ja aitoa kohtaamista. Hyvin toimiva yhteistyö tukee lapsen kehitystä ja kasvua antaen eväitä huoltajille omissa kasvatustehtävissään (Koivula ym., 2017, s. 86).

Mahkonen (2013, s. 89) huomauttaa, että huoltajia ei pitäisi nähdä pelkästään tuen kohteina, vaan tasavertaisina kumppaneina. Useat perheet kokevat varhaiskasvatuksen kanssa tehtävän yhteistyön merkittäväksi ja tahtovat olla osallisina yhteisen toimintakulttuurin luomisessa. Perheille tärkeitä näkökulmia kasvattajien kanssa tehtävässä yhteistyössä ovat esimerkiksi yksilöllinen huomioiminen, tukeminen sekä keskeinen ymmärrys perheen ja kasvattajien välillä. Tärkeäksi koetaan myös dialogisuus, johon liittyy kuuntelu ja vastavuoroinen vuorovaikutus. Jos keskustelut keskittyvät pelkästään perheen ongelmiin ja haasteisiin, se voi saada perheet helposti puolustuskannalle. Tämän vuoksi dialogisuus vaatii kunnioitusta, mikä välittyy muun muassa eleiden, ilmeiden ja puheen kautta. Kaikilla perheillä on omat historiansa, elämäkokemuksensa sekä arvonsa ja kulttuurinsa, joiden ymmärtäminen edistää ja lisää kunnioittavaa vuorovaikutusta (Kangas ym., 2021, s. 103–104). Lisäksi kasvatusyhteistyössä tulee ottaa huomioon perheiden yksilölliset tarpeet sekä kysymykset ja huolet, jotka liittyvät vanhemmuuteen ja huoltajuuteen. Varhaiskasvattajien avoin, positiivinen ja arvostava suhtautuminen erilaisiin perheisiin ja perheiden erilaisuuksiin muodostaa perustan hyvälle vuorovaikutukselle (Koivula, 2017, s. 222).

Koivula ym. (2017, s. 85) toteaa, että kasvatusyhteistyöhön liittyy varhaiskasvattajien ja vanhempien välinen luottamus ja vuorovaikutus. Tällaiseen vuorovaikutussuhteeseen vaaditaan vastavuoroista dialogia. Kankaan ym. (2021, s.131–132) mukaan vastavuoroiseen dialogiin kuuluu avaramielisyys, erilaisista näkemyksistä keskustelu, perheiden moninaisuuden ymmärrys sekä arvostus perheiden kieliä, tapoja, näkemyksiä ja katsomuksia kohtaan. Jotta perheitä arvostava vuorovaikutus olisi mahdollista ja perheiden moninaisuuden kunnioittaminen ei olisi pelkästään puhetta, varhaiskasvattajien on tärkeää uskaltaa nostaa esiin perheiden moninaisuuteen liittyviä, joskus haastaviakin kysymyksiä (Kangas ym., 2021, s. 117).

Perheiden kannustus on olennaista ja tarpeellista. Varhaiskasvattajien on tärkeää tunnistaa jokaisen perheen vahvuudet sekä tukea ja kannustaa perheitä heidän kasvatustyönsään. Lisäksi välittämiseen liittyvät arvot, kuten varhaiskasvattajien kiireettömyys ja tilanteeseen pysähtyminen, ovat tärkeitä. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa keskeistä on välittävä vuorovaikutus perheiden kanssa ja sen tulisi näkyä varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Välittävä varhaiskasvattaja keskittyy toiminnassaan perheiden kanssa perheen vahvuuksiin ja osaamiseen sekä kunnioittaa ja kannustaa jokaista perhettä (Kangas ym., 2021, s. 104–105). Varhaiskasvattajat voivat vaikuttaa positiivisesti perheiden itsetuntoon ja elämänlaatuun. Esimerkiksi päivittäiset kohtaamiset, joissa perheet kokevat, että heitä arvostetaan, ovat merkittäviä ja tarjoavat perheille mahdollisuuden kokea olevansa osa kasvatustyhteistyötä. Varhaiskasvattajien ystävällisyys ja positiivisuus sekä auttaminen ovat tärkeässä asemassa varhaiskasvatuksessa tehtävässä yhteistyössä, sillä välittämisen kulttuuri voimaannuttaa perheitä (Kangas ym., 2021, s. 134).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää yksinhuoltajien kokemuksia vuorohoidon tarjoamasta tuesta, tuen merkityksellisyydestä sekä sen vaikutuksista perheen arkeen. Tavoitteena on myös kerätä yksinhuoltajilta tietoa siitä, millaista tukea vuorohoito tarjoaa yksinhuoltajalle, millaisena yksinhuoltajat kokevat sen, ja mitä vaikutuksia sillä on perheen arjessa. Tutkimuksella on aina oltava jokin tarkoitus (Hirsjärvi ym., 2009, s. 138). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada yksinhuoltajien ääni kuuluviin ja saada sen kautta tieto tuen merkityksellisyydestä ja vaikutuksesta. Yksinhuoltajien kokemuksiin ja mielipiteisiin keskittyminen on tutkimuksen päämäärä.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaista tukea yksinhuoltajat saavat varhaiskasvatuksen vuorohoidosta?
2. Millaisena yksinhuoltajat kokevat saamansa tuen?
3. Miten tuki vaikuttaa yksinhuoltajaperheiden arjessa jaksamiseen?

Tutkimuskysymysten tavoitteena on selvittää yksinhuoltajien kokemuksia sekä heidän omasta että koko perheen jaksamisesta arjessa. Tutkimuksen täytyy olla hyödyllinen ja sen tulee tuoda esiin jotakin uutta (Heikkilä, 2014, s. 30). Tutkimuskysymysten avulla saadaan selville uutta tietoa siitä, kuinka tärkeitä ja merkityksellisiä varhaiskasvatuksen vuorohoidosta saadut tuen erilaiset muodot ovat yksinhuoltajille, ja miten saatu tuki vaikuttaa yksinhuoltajaperheiden arjen sujuvuuteen ja yleiseen arjessa jaksamiseen. Jotta tutkimus olisi onnistunut, tulee sen avulla saada tutkimuskysymyksiin luotettavia vastauksia (Heikkilä, 2014, s. 27).

4.2 Tutkimuksen yhteistyötaho

Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimii eräässä Länsi-Suomen maakunnassa sijaitseva päiväkotiki. Kyseessä on vuorohoitoa tarjoava päiväkotiki, joka on auki ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä, mahdollistaen lasten vanhempien vuorotöissä käymisen. Päiväkotiki on suuri, minkä vuoksi siellä on enemmän asiakkaita ja enemmän erilaisia perhe-muotoja, kuten yhden vanhemman perheitä.

Yhteyshenkilönä tutkimuksessa toimii päiväkodin johtaja, jonka kanssa käydään läpi ja allekirjoitetaan opinnäytetyötä koskevat asiakirjat. Yhteistyötahon kautta saadaan tutkimukseen osallistuvat henkilöt eli tutkimuksen perusjoukko. Perusjoukolla tarkoitetaan kohde-joukkoa, josta halutaan saada ja tehdä päätelmiä tutkimuksessa (Vilkkä, 2007, s. 51). Tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat tutkimuksessa anonyymejä, sillä tutkimuksen aineis-tonkeruu suoritettiin anonyymisti. Yhteistyötahosta ei puhuta tässä opinnäytetyössä ni-mellä eikä yhteistyötahoa voi tutkimuksesta tunnistaa.

4.3 Määrällinen ja laadullinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä on käytetty sekä kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää että kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä oli suurelta osin kvantitatiivinen, mutta siinä ilmeni myös kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän ominai-suuksia ja molempia menetelmiä yhdistelemällä saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin. Metsämuuronen (2008, s. 14) huomauttaa määrällisellä ja laadullisella menetelmällä ole-van niin paljon eroja, että on hyödyllistä valita jompikumpi tutkimuksen päämenetelmäksi. Vaikka käytämme tutkimuksessa sekä määrällistä että laadullista menetelmää, toimii pää-menetelmänämme määrällinen menetelmä.

Opinnäytetyön aineistonkeruu suoritettiin internetkyselylomakkeella, joka oli tehty Webropol-kyselylomakeohjelmalla (liite 2). Kyselylomakkeessa oli eniten suljettuja kysymyksiä, jonka vuoksi tutkimus on toteutettu pääosin kvantitatiivista menetelmää käyttäen. Sulje-tuilla kysymyksillä haluttiin saada tutkittavasta asiasta selville tarkkoja lukumääriä ja pro-senttiosuuksia. Suljetuilla kysymyksillä pyrittiin myös tulkitsemaan kohdetta tilastojen ja nu-meroiden avulla.

Suljettujen kysymysten lisäksi kyselylomake sisälsi myös avoimia kysymyksiä, jonka vuoksi tutkimus on myös osittain kvalitatiivinen. Avointen kysymysten avulla pyrittiin ymmärtämään kyselyyn vastanneiden yksinhuoltajien kokemuksia, näkemyksiä ja mielipiteitä paremmin.

Heikkilän (2014, s. 15) mukaan kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla pyritään selvittämään ja saamaan vastauksia kysymyksiin, jotka liittyvät lukumääriin ja prosenttiosuuksiin. Määrällisessä tutkimuksessa numeerisia suureita hyödynnetään asioiden kuvaamiseen ja tulosten havainnollistamiseen voidaan käyttää erilaisia taulukoita tai kuvioita. Kananen (2015, s. 73) toteaa, että määrällinen tutkimus edellyttää aina ilmiön tuntemista. Tutkimuksen taustalla tulee olla ilmiötä kuvaava teoria, jonka pohjalta voidaan laatia tutkimusongelmaan vastaavat tutkimuskysymykset. Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena on joko selittää, kartoittaa tai vertailla tutkittavaa ilmiötä (Vilkkä, 2007, s. 18).

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus puolestaan auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja pyrkii kuvailemaan sen käyttäytymisen syitä (Heikkilä, 2014, s. 15). Laadullisessa tutkimuksessa pyritään siis saamaan ymmärrys tutkimuksen kohteesta. Kananen (2017, s. 32) kertoo laadullisen tutkimuksen hakevan vastausta seuraavaan kysymykseen: ”Mistä tässä on kyse?”. Toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa käytetään lukujen sijaan lauseita ja sanoja. Laadullinen tutkimus pyrkii tutkittavan asian syvälliseen ymmärtämiseen ja mahdollistaa sitä kautta sen monipuolisen selittämisen ja kuvaamisen (Kananen, 2017, s. 35).

4.4 Kysely aineistonkeruumenetelmänä

Aineistonkeruumenetelmänä kysely tarkoittaa standardoitua tapaa kerätä aineisto. Siinä vastaajilta kysytään samat asiat tismalleen samalla tavalla (Hirsjärvi ym., 2009, s. 193). Kyselyssä vastaajat lukevat ja täyttävät kyselyt itsenäisesti. Kyselylomaketta on hyödyllistä käyttää tutkimuksissa, joissa havaintoyksikkönä on henkilö ja häneen liittyvät asiat, kuten mielipiteet tai kokemukset (Vilkkä, 2007, s. 28).

Kysely toteutettiin Webropol-kyselylomakkeella (liite 2). Suunnittelimme sen kysymykset hyödyntäen tämän tutkimuksen taustateoriaa. Kyselylomakkeen avulla tavoittelimme

vastauksia tutkimuksen tutkimuskysymyksiin. Kysely annettiin yhteistyötahomme varhaiskasvattajille, jotka jakoivat kyselyt päiväkodin ryhmien yksinhuoltajille. Jokainen vastaaja sai vastata kyselyyn anonyymisti omalla ajallaan. Kyselyyn oli aikaa vastata kaksi viikkoa, aikavälillä 9.5-23.5.2022. Ensimmäisen viikon jälkeen olimme saaneet 10 vastausta, jonka jälkeen yksinhuoltajia muistutettiin kyselyyn vastaamisesta. Muistutuksen jälkeen vastaus-ten määrä lisääntyi, ja kahden viikon vastausajan päätyttyä olimme saaneet yhteensä 36 vastausta.

Kysely sisälsi yhteensä 19 kysymystä, joista kolme oli avoimia kysymyksiä. Avoimessa kysymyksessä vastausvaihtoehtoja ei ole tarjolla, jolloin kyselyyn vastaaja voi kirjoittaa vastaukseksi mitä tahansa (Kananen, 2015, s. 204). Loput kysymykset olivat suljettuja, strukturoituja kysymyksiä. Strukturoidulla kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, jossa on annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista kyselyyn vastaaja valitsee vaihtoehdon, joka sopii hänelle parhaiten. Strukturoituja kysymyksiä voivat olla valintakysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkokysymykset eli skaalakysymykset (Kananen, 2015, s. 235). Kyselyssä käytettiin näitä kaikkia vaihtoehtoja. Pääosin kysely sisälsi valintakysymyksiä, joita oli yhteensä 12. Kyselyssä oli kolme monivalintakysymystä, joissa pystyi valita useita vaihtoehtoja sekä yksi skaalakysymys, joka sisälsi valinta-asteikon. Osassa kysymyksistä edellinen vastaus vaikutti seuraavaan kysymykseen. Kananen (2015, s. 212) toteaa, että verkkokyselyllä voidaan saada luotettavaa tietoa tilanteissa, joissa kyselyn vastaajan aiempi vastaus vaikuttaa tulevaan kysymykseen, sillä verkkokysely ei näytä vastaajalle sellaisia kysymyksiä, jotka eivät kuulu hänelle.

4.5 Analysointimenetelmät

Tutkimusaineistosta saadaan ratkaisu tutkimusongelmaan tai vastaukset tutkimuskysymyksiin siihen sopivia analysointimenetelmiä käyttämällä. Analysointimenetelmien valinta riippuu tutkimuksessa käytettävistä aineistonkeruumenetelmistä ja tutkimusotteista. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään analysointimenetelmänä esimerkiksi sisällönanalyysia ja määrällisessä tutkimuksessa tilastotieteellisiä menetelmiä (Kananen, 2017, s. 68).

Tutkimuksemme on sekä määrällinen että laadullinen ja sen vuoksi tutkimuksen tuloksissa on käytetty useampaa analysointitapaa. Jos aineistoa on kerätty kyselylomakkeen avulla,

analysointi tapahtuu tilastollisin menetelmin, ja tuloksena on erilaisia lukuja ja taulukoita, mitä tulkitsemalla löytyy vastauksia tutkimusaiheeseen liittyen (Kananen, 2017, s. 69). Saamamme tulokset olivat ensin raportointiosiossa Webropol-ohjelmassa, jolla kysely tehtiin. Aloitimme vastausten analysoinnin määrällisestä osuudesta eli suljetuista kysymyksistä. Vastausten prosenttijakaumaa analysoidessa tuomme esiin ensimmäisenä vastauksen, joka on saanut suurimman prosenttilukeman. Prosenttijakauman esittäminen suuruusjärjestyksessä luo tekstistä selkeämpää. Monivalintakysymysten analysoinnissa käytimme Excel-ohjelmalla laadittuja graafisia kaavioita, joissa ilmenee vastausten prosenttilukemat. Erilaiset kaaviot ja taulukot havainnollistavat prosenttilukemia ja helpottavat vastausten hahmottamista.

Määrällisen osuuden analysoinnin jälkeen siirryimme laadulliseen osuuteen. Tutkimuksen laadullisen aineiston analysointimenetelmänä käytimme sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä on tarkoituksena analysoida, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo. Sisällönanalyysiä on mahdollista käyttää kirjoitettujen tekstien, haastattelujen, sekä tekstiä, ääntä ja kuvaa sisältävien aineistojen analyysiin. Laadullisessa sisällönanalyysissä tutkija koodaa, eli hän tunnistaa ja nimeää aineistostaan löytämiä sisällöllisiä elementtejä (Vuori, i.a.). Käytimme avointen vastausten analysoinnissa värikoodeja, joilla merkitsimme vastauksista löytyneitä yhtäläisyyksiä. Kirjoitimme aineistosta löytyviä yhtäläisyyksiä muistilapuille eri väreillä. Värikoodien avulla pystyimme yhdistelemään samoja asioita mainitsevia vastauksia toisiinsa ja saimme litteroitua kyselyn laadullisen osuuden.

4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, s. 6) mukaan tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyy monia tekijöitä, joita tutkijan tulee ottaa huomioon tutkimusta tehdessä. Tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava ainoastaan silloin, kun se on tehty noudattaen hyvän tieteellisen käytännön edellytyksiä. Tutkimuksessa on tärkeää olla rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimuksen jokaisessa vaiheessa.

Pohdimme eettisyyttä kyselylomakkeen teossa ja olimme huolellisia kysymysten sisältöä ja muotoilua koskevissa asioissa. Kyselylomakkeen valmistuttua testasimme sitä, jotta olisimme varmoja sen toimivuudesta ja selkeydestä. Kyselylomakkeen testaaminen

tarkoittaa koekyselyn tekoa (Vilkkä, 2007, s. 78). Tutkimuksen kohderyhmään kuuluva henkilö teki kyselyn ja arvioi kysymysten selkeyttä, vastausvaihtoehtojen toimivuutta sekä kyselyyn kulutettua aikaa. Kun kyselylomakkeen testaaminen on suoritettu, tulee siihen tehdä tarvittavat muutokset (Heikkilä, 2014, s. 58).

Lisäsimme kyselyymme EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja Suomen tietosuojalain mukaisen tietosuojaselosteen. Katsoimme ensimmäiseksi Mikko Parkkosen (2020) videon tietosuojasta opinnäytetöissä ja sen jälkeen täytimme ohjeiden mukaan oman tietosuojaselosteen kyselyämme varten. EU:n asetuksen mukaan henkilötietoja on käsiteltävä muun muassa lainmukaisesti ja asianmukaisesti (Parkkonen, 2020). Henkilötiedot on myös kerättävä jotain tiettyä laillista tarkoitusta varten sekä niiden käsittely on tehtävä turvallisesti. Vaikka emme käsittele tutkimuksessamme henkilötietoja missään vaiheessa, lisää tietosuoja-asetuksen ymmärtäminen ja kyselymme tietosuojaselosteen tekeminen tutkimuksemme luotettavuutta.

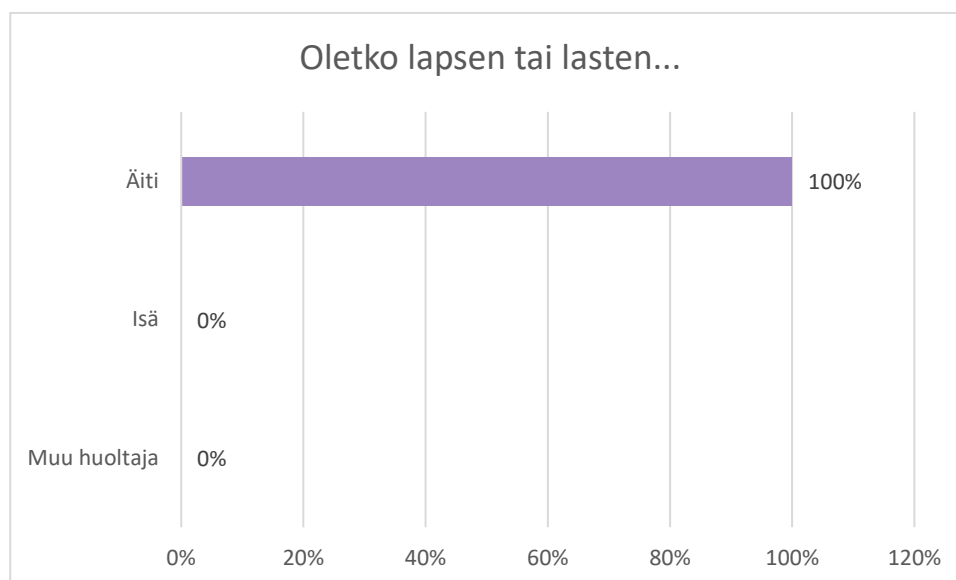
Liitimme kyselyn mukaan saatekirjeen (liite 1). Heikkilän (2014, s. 59) mukaan saatekirjeen tehtävä on tiedottaa tutkimuksen taustasta sekä aktivoida vastaajaa täyttämään kyselylomake. Saatekirjeessä kerroimme rehellisesti tutkimuksesta ja tarjosimme riittävästi tietoa henkilöille, jotka halusivat osallistua tutkimukseen. Saatekirje lisäsi tutkimuksen luotettavuutta olemalla avoin sen lukijoille. Tämän lisäksi tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta lisää se, että kunnioitimme vastaajien yksityisyyttä emmekä pyytäneet vastaajien henkilötietoja. Käytimme tutkimustuloksissa tutkimusaineistosta saatuja suoria lainauksia, mutta varmistimme, että niistä ei voi tunnistaa vastaajia. Tutkimuksemme osallistunut päiväkoti ei voinut myöskään olla tunnistettavissa työstämme, sillä päiväkoti toivoi voivansa pysyä nimettömänä. Sen vuoksi emme kerro mitään tietoja mistä päiväkodin voisi tunnistaa, jotta päiväkodin anonymiteetti säilyisi. Me emme kertoneet kappaleessa 4.2 yhteistyötahostamme muuta kuin hyvin yleisiä asioita niin, ettei päiväkotia tunnistettaisi, ja tästä johtuen tämä kappale jäi hieman lyhyeksi.

Huolellisesti toteutetun tutkimusprosessin vuoksi tutkimuksen tulokset on saatu puolueetomasti. Kirjasimme tulokset tarkasti ja pidimme huolen siitä, että omat mielipiteemme eivät vaikuttaneet tutkimustuloksiin. Tutkimustulosten luotettavuutta lisäsi se, että tätä

tutkimusta on tehnyt kaksi henkilöä. Tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavina, jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen (Hirsjärvi ym., 2009, s. 231).

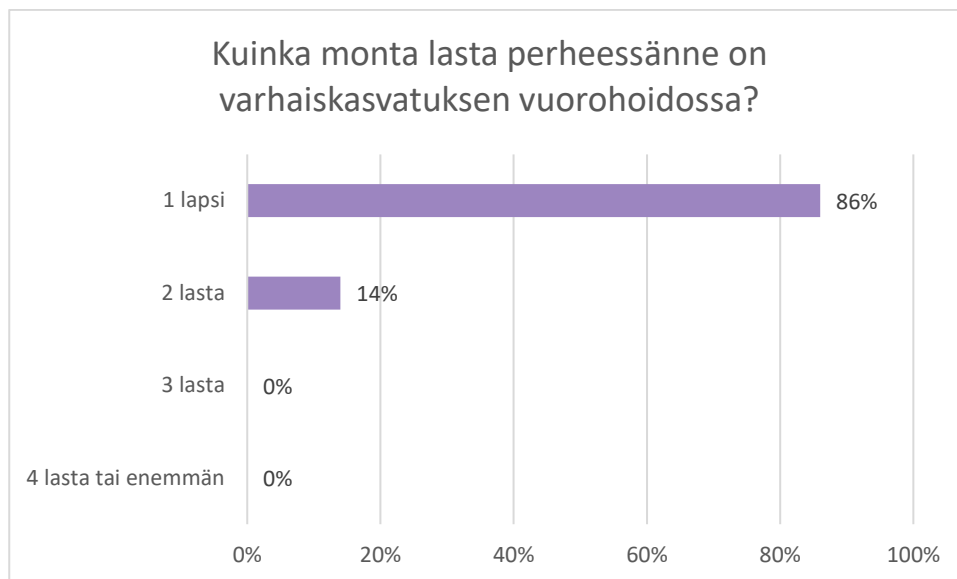
4.7 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen alussa kysyttiin ensimmäisenä vastaajien taustatietoja. Kyselyyn vastasivat yksinhuoltajat, joilla oli vähintään yksi lapsi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Kyselyyn vastanneita oli yhteensä 36. Taustatietoja kysymällä saimme selville, ovatko vastaajat lapsen tai lasten äitejä vai isiä, kuinka monta lasta perheestä on vuorohoidossa, minkä ikäisiä lapset ovat sekä ovatko vastaajat totaaliyksinhuoltajia vai onko heillä sopimus lapsen yhteishuoltajuudesta. Kaikki kyselyyn vastanneet yksinhuoltajat olivat äitejä (kuvio 1).

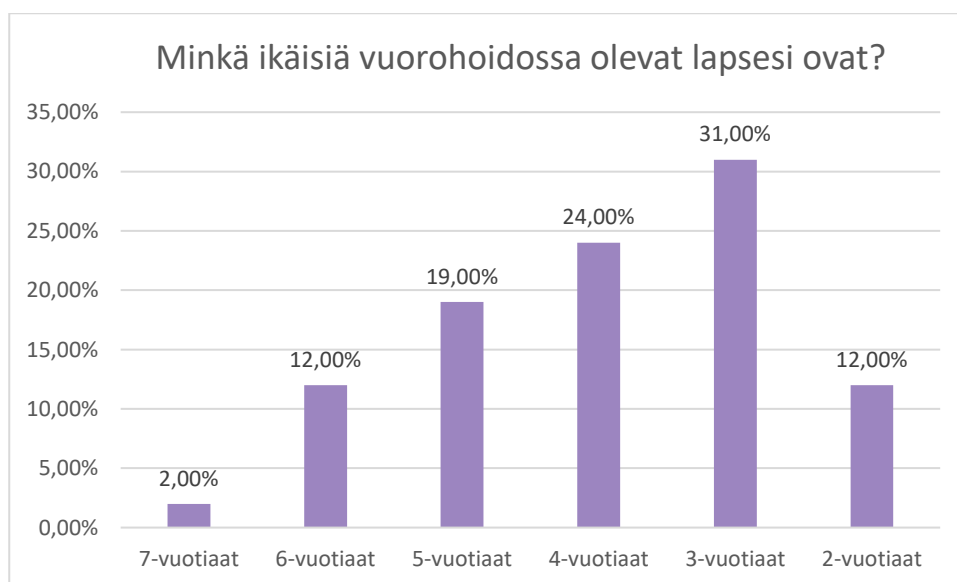
Kuvio 1. Lapsen tai lasten huoltaja

Kyselyyn vastanneista suurimmalla osalla (86 prosenttia) oli yksi lapsi vuorohoidossa. Lopuilla vastanneilla (14 prosenttia) oli kaksi lasta vuorohoidossa. Kenelläkään vastanneista ei ollut kolmea tai useampaa lasta vuorohoidossa (kuvio 2).

Kuvio 2. Lasten määrä vuorohoidossa

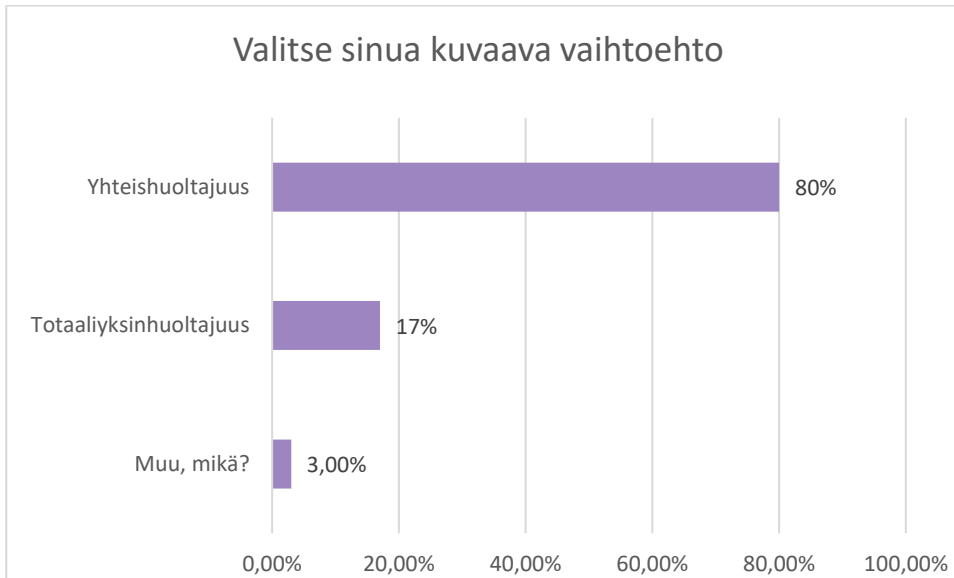
Lasten iät sijoittuivat 2–7 ikävuosien välille. Kolmevuotiaita oli kyselyyn vastanneiden lapsista eniten (31 prosenttia). Lapsista 24 prosenttia oli neljävuotiaita ja 19 prosenttia oli viisivuotiaita. Kaksi- ja kuusivuotiaita oli yhtä paljon (12 prosenttia). Seitsemänvuotiaita oli yksi (kuvio 3).

Kuvio 3. Vuorohoidossa olevien lasten iät

Suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista oli sopimus lasten yhteishuoltajuudesta (80 prosenttia). Totaaliyksinhuoltajia oli yhteensä 17 prosenttia. Yksi vastaajista oli valinnut

kohdan: "Muu, mikä?". Hän ilmoitti olevansa yksinhuoltaja, jonka lapset tapaavat isäänsä joka toinen viikonloppu. Vastauksesta ei ilmene onko hänellä sopimus yhteishuoltajuudesta vai ei (kuvio 4).

Kuvio 4. Huoltajuustilanne

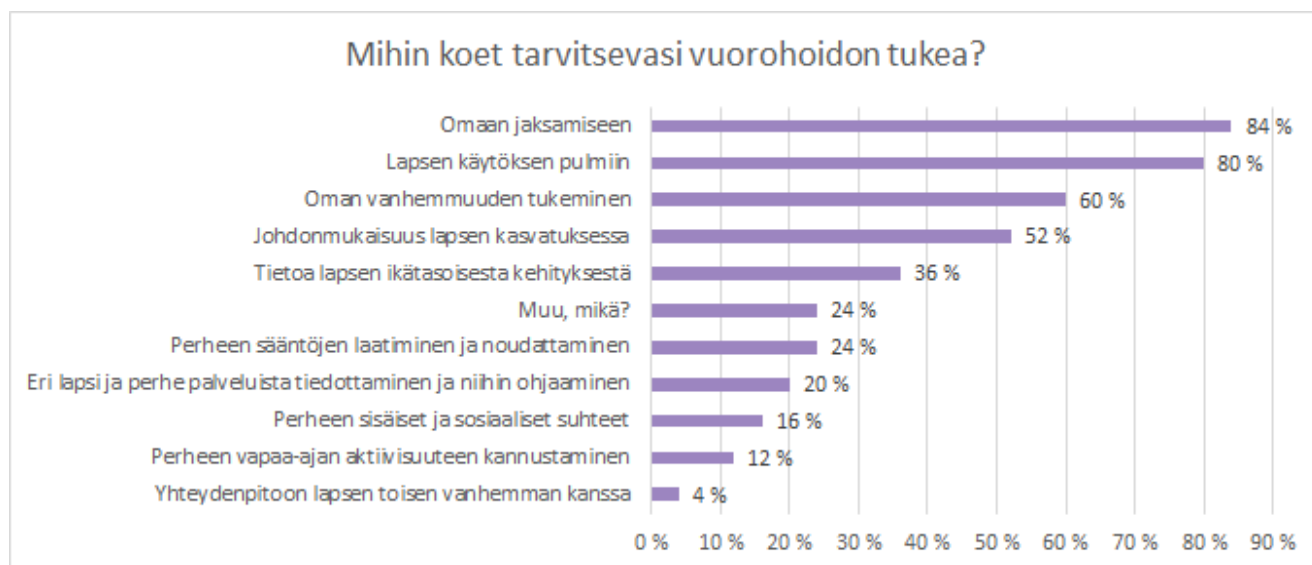
Taustatietokysymyksiä oli yhteensä neljä ja kaikilta kyselyyn osallistuneilta kysyttiin samat taustatietokysymykset. Taustatietokysymysten jälkeen alkoi vastaaminen varsinaista tutkimuksen aihetta koskeviin kysymyksiin.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vuorohoidosta saatu tuki

Kyselyn avulla ryhdyttiin tutkimaan, kokevatko yksinhuoltajat tarvitsevansa tukea vuorohoidosta. Kyselyn vastaajista 69 prosenttia koki tarvitsevansa vuorohoidon tukea. Vain seitsemän henkilöä vastasi, ettei koe tarvitsevansa vuorohoidon tukea ja loput neljä vastaajaa eivät osanneet sanoa, tarvitsevatko he tukea vai eivät.

Valintakysymyksen jälkeen kyselyssä oli jatkokysymyksiä, jotka riippuivat siitä, minkä vaihtoehdon oli valinnut vastaukseksi valintakysymyksessä. Vastaajilta, jotka kokivat tarvitsevansa vuorohoidon tukea, kysyttiin monivalintakysymyksenä seuraavaksi, millaisiin asioihin he kokivat sitä tarvitsevansa (kuvio 5). Eniten tukea koettiin tarvittavan omaan jaksamiseen (84 prosenttia) ja lapsen käytöksen pulmiin (80 prosenttia). Yli puolet vastaajista kokivat tarvitsevansa tukea omaan vanhemmuuteen (60 prosenttia) ja johdonmukaisuuteen lapsen kasvatuksessa (52 prosenttia). Tukea koettiin tarvittavan myös tiedonsaamiseen lapsen ikätasoisesta kehityksestä (36 prosenttia), perheen sääntöjen laatimiseen ja noudattamiseen (24 prosenttia) sekä eri lapsi- ja perhepalveluista tiedottamiseen ja niihin ohjaamiseen (20 prosenttia). Neljä vastaajaa koki tarvitsevansa tukea perheen sisäisiin ja sosiaalisiin suhteisiin ja kolme vastaajaa tarvitsi tukea perheen vapaa-ajan aktiivisuuden kannustamiseen. Kuusi vastaajaa oli myös valinneet vaihtoehdon ”Muu, mikä”. Jokainen tähän kohtaan kirjoitettu vastaus liittyi rajojen ja rutiinien asettamiseen ja niissä pysymiseen.

Kuvio 5. Vuorohoidon tuen tarpeet

Monivalintakysymyksen jälkeen oli vielä jatkokysymys, jossa vastaajat saivat valita, kokiivatko he saavansa tukea vuorohoidosta. Vastaajista reilusti yli puolet (68 prosenttia) kokivat saavansa tukea. Vastaajista 20 prosenttia eivät kokeneet saavansa tukea ja 12 prosenttia vastaajista valitsivat vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

Seitsemän vastaajaa, jotka valintakysymyksessä olivat vastanneet, etteivät koe tarvitsevänsä vuorohoidon tukea, siirtyivät vastaamaan avoimeen kysymykseen aiheesta, miksi he eivät koe tarvitsevänsä kyseistä tukea. Vastauksissa ei nostettu mitään erityistä syytä miksi tukea ei tarvita, vaan lähes kaikki tähän vastanneet totesivat, että pärjäävät hyvin myös ilman tukea.

En koe tarvitseväni mitään erityistä. Ainut tuki, mitä vuorohoidolta kaipaam, on tuki vuorotöiden mahdollistumiseen. Jos jokin hälyttävä ongelma ilmenisi, kääntyisin kyllä päiväkodin puoleen neuvojen ja tuen tarpeessa, mutta vielä ei ole sellaista tilannetta tai ongelmaa tullut vastaan mitä en olisi itse voinut ratkaista.

En kaipaa kasvatusneuvoja.

Avointa kysymystä seurasi jatkokysymys, jossa kysyttiin, onko vastaajalle tarjottu tukea, vaikka hän ei koe tarvitsevänsä sitä. Neljälle vastaajalle ei ollut tarjottu tukea ja kahdelle oli

tarjottu tukea, jota he eivät kokeneet tarvitsevansa. Yksi vastaaja oli valinnut vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

5.2 Kokemus saadusta tuesta

Kyselyssä kysyttiin valintakysymys ”kuinka tärkeää vuorohoidosta saatu tuki on sinulle?”. Lähes puolet vastaajista (47 prosenttia) kokivat vuorohoidosta saadun tuen olevan erittäin tärkeää sekä lähes kolmannes vastaajista (28 prosenttia) kokivat sen olevan melko tärkeää. Vastaajista 17 prosenttia valitsi vaihtoehdon ”En osaa sanoa” ja loput 8 prosenttia vastasivat, että eivät pidä vuorohoidosta saatua tukea kovin tärkeänä.

Seuraavaksi kyselyssä oli monivalintakysymys, jossa kysyttiin vastaajien tyytyväisyyttä erilaisiin vuorohoidon tuen menetelmiin (liite 3). Yhteensä suuri osa vastaajista olivat tyytyväisiä päivittäisiin kohtaamisiin varhaiskasvattajien kanssa. Vastaukset olivat jakautuneet suuresti erittäin tyytyväisen (58,3 prosenttia) ja melko tyytyväisen (25 prosenttia) välille. Vain yksi vastaajista oli melko tyytymätön, ja loput 13,9 prosenttia eivät osanneet sanoa, ovatko tyytyväisiä päivittäisiin kohtaamisiin varhaiskasvattajien kanssa. Kysyttäessä tyytyväisyyttä muihin keskusteluihin varhaiskasvattajien kanssa, olivat vastausprosentit jakautuneet melko samankaltaisesti. Keskusteluihin erittäin tyytyväisiä olivat 41,7 prosenttia ja melko tyytyväisiä 33,3 prosenttia. Kaksi vastaajista olivat melko tyytymättömiä ja loput 19,4 prosenttia vastaajista valitsivat vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

Tyytyväisyys päiväkodin viestintään ja informointiin oli suurta. Vastaajista erittäin tyytyväisiä olivat 31,4 prosenttia ja melko tyytyväisiä 42,9 prosenttia. Kaksi vastaajaa oli melko tyytymättömiä ja vastaajista 20 prosenttia eivät osanneet sanoa, olivatko tyytyväisiä päiväkodin viestintään ja informointiin. Tyytyväisyys päiväkodin ilmoitustauluihin jakoi enemmän mielipiteitä vastaajien kesken. Erittäin tyytyväisiä oli vain 13,9 prosenttia, mutta lähes puolet (41,7 prosenttia) olivat melko tyytyväisiä. Vastaajista 25 prosenttia olivat melko tyytymättömiä päiväkodin ilmoitustauluihin ja loput 19,4 prosenttia vastasivat ”En osaa sanoa”.

Tyytyväisyys päiväkodin viikko- tai kuukausitiedotteisiin jakoi myös mielipiteitä. Lähes puolet vastaajista (47,2 prosenttia) eivät osanneet sanoa, ovatko tyytyväisiä tiedotteisiin. Kaksi vastaajaa olivat erittäin tyytyväisiä, ja puolestaan kaksi vastaajaa olivat erittäin

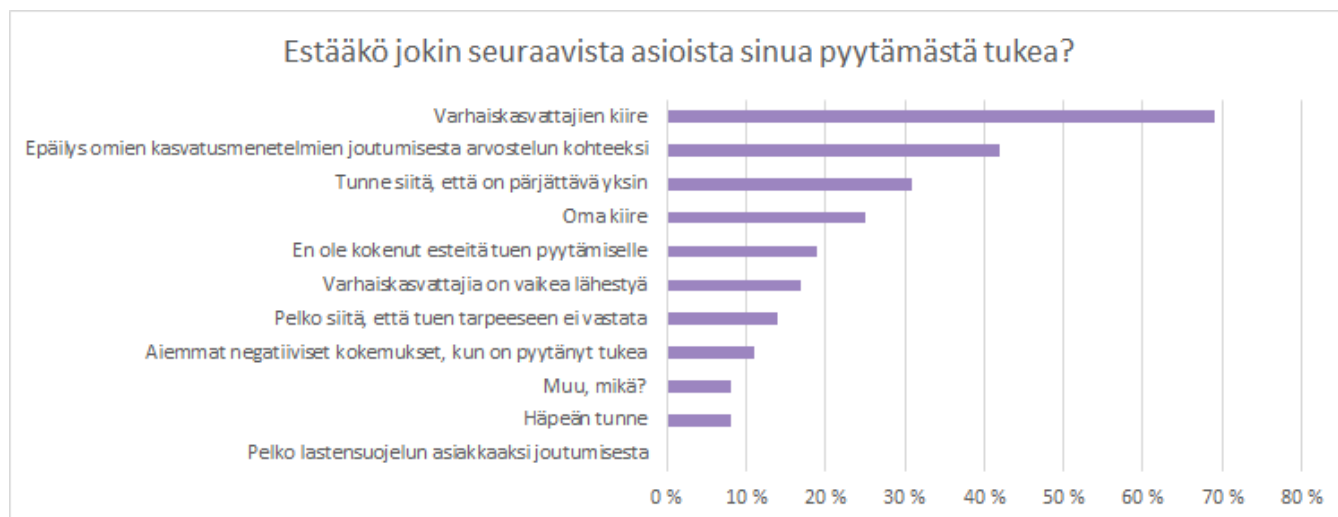
tyytymättömiä. Loput vastaukset jakautuivat melko tyytyväisten (25 prosenttia) ja melko tyytymättömien (16,7 prosenttia) välille. Kysyttäessä tyytyväisyyttä päiväkodin järjestämiin vanhempainiltoihin, olivat lähes kaikki vastaajat (97,2 prosenttia) valinneet vaihtoehdon ”En osaa sanoa”. Vain yksi vastaajista vastasi olevansa melko tyytymätön päiväkodin järjestämiin vanhempainiltoihin.

Vastaajat olivat tyytyväisiä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviin varhaiskasvatuskeskusteluihin. Erittäin tyytyväisiä olivat 52,8 prosenttia ja melko tyytyväisiä 27,8 prosenttia. Vain yksi vastaajista oli melko tyytymätön ja loput 16,6 prosenttia eivät osanneet sanoa, olivatko tyytyväisiä varhaiskasvatuskeskusteluihin. Varhaiserityisopettajan palveluihin yli puolet vastaajista (66,7 prosenttia) valitsivat vaihtoehdon ”En osaa sanoa”. Kaksi vastaajaa olivat melko tyytymättömiä ja loput olivat joko erittäin tyytyväisiä (11,1 prosenttia) tai melko tyytyväisiä (16,7 prosenttia).

Seuraavaksi kyselyssä oli valintakysymys, jossa kysyttiin helppoutta lähestyä varhaiskasvattajia tilanteissa, joissa tarvitsee tukea tai apua. Noin kolmasosa vastaajista (36 prosenttia) kokivat varhaiskasvattajien lähestymisen yleensä helpoksi, ja 25 prosenttia vastaajista kokivat sen aina helpoksi. Vastaajista 11 prosenttia koki, että varhaiskasvattajia on harvoin helppo lähestyä, ja yksi vastaajista koki, että lähestyminen ei koskaan ole helppoa. Loput 25 prosenttia vastaajista eivät osanneet sanoa, onko varhaiskasvattajia helppo lähestyä silloin, kun tarvitsee tukea tai apua.

On tärkeää selvittää, millaiset asiat saattavat estää tuen pyytämistä, jonka vuoksi seuraavassa monivalintakysymyksessä kysyimme vastaajilta, estääkö jokin asia tuen pyytämistä (kuvio 6). Huomattavasti suurimmaksi tuen pyytämistä estäväksi tekijäksi koettiin varhaiskasvattajien kiire (69 prosenttia). Toiseksi eniten vastaajat olivat vastanneet tuen pyytämistä estävän epäily omien kasvatustapojensa arvostelun kohteeksi (42 prosenttia). Noin kolmasosa vastaajista (31 prosenttia) kokivat esteeksi tunteen siitä, että on pärjättävä yksin. Vastaajista neljäsosa (25 prosenttia) vastasivat oman kiireen olevan este tuen pyytämiseksi. Kuusi vastaajaa koki tuen pyytämisen esteeksi sen, että varhaiskasvattajia on vaikea lähestyä, ja vastaajista viisi vastasivat esteenä olevan pelko siitä, että tuen tarpeeseen ei vastattaisi. Neljälle vastaajalle tuen pyytämisen esteenä olivat aiemmat negatiiviset kokemukset tilanteissa, joissa tukea on pyytänyt. Kolme vastaajaa

koki häpeän tunteen estävän tuen pyytämistä. Kolme vastaajaa oli valinneet vaihtoehdon ”Muu, mikä”. Tähän vaihtoehtoon kirjoitetut vastaukset koskivat sitä, että tuen pyytämistä estää pelko tai tunne siitä, että työntekijät säälisivät tuen pyytäjää. Loput 19 prosenttia vastaajista vastasivat, että eivät ole kokeneet esteitä tuen pyytämiselle.

Kuvio 6. Tuen pyytämisen esteet

Seuraavaksi kyselyssä oli valintakysymys, jossa kysyttiin vuorohoidon varhaiskasvattajien ajan riittävyttä keskusteluihin. Yli puolet vastaajista (58 prosenttia) kokivat, että varhaiskasvattajilla on tarpeeksi aikaa keskustella heidän kanssaan, ja puolestaan 17 prosenttia vastaajista kokivat, että varhaiskasvattajilla ei ole tarpeeksi aikaa keskustella. Neljäsosa (25 prosenttia) vastaajista olivat valinneet vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

Vastaajilta kysyttiin, olivatko he kokeneet ennakoasenteita tuen tarpeeseen liittyen vuorohoidossa. Annoimme esimerkiksi oletuksen siitä, että yksinhuoltaja tarvitsisi tavallista enemmän tukea. Vaikka hieman yli puolet vastaajista (53 prosenttia) kokivat, ettei ole kokenut ollenkaan ennakoasenteita tuen tarpeeseen liittyen, oli jopa reilu kolmasosa (33 prosenttia) vastaajista kokenut ennakoasenteita vähän ja kaksi vastaajaa jonkin verran. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa vastausta kysymykseen. Seuraavaksi kysyttiin, koee yksinhuoltaja, että hänet kohdataan eri tavalla yksinhuoltajana kuin esimerkiksi ydinperheet. Puolet vastaajista (50 prosenttia) vastasivat, etteivät koe, että heidät kohdattaisiin eri tavalla. Heistä kolmesta vastaajaa perustelivat vastaustaan sillä, että he kokevat, että kaikki tullaan kohdatuksi tasavertaisesti, eikä perhetyypillä ole merkitystä. Loput

viisi, jotka vastasivat, etteivät koe, että heidät kohdattaisiin eri tavalla, eivät perustelleet vastausvalintaansa.

Tuntuu, että on kohdattu niin kuin muutkin. En koe, että olisin yksinhuoltajana saanut mitään erityiskohtelua.

Koen olevani samalla viivalla muiden vanhempien kanssa. Samalla lailla hoidan lapsen asioita kuin ydinperhe, mutta vain yksin.

Vastaajista 17 prosenttia koki, että heidät kohdataan yksinhuoltajina eri tavalla kuin esimerkiksi ydinperheet. He kokivat hoitajien olevan yliempaattisia heitä kohtaan yksinhuoltajaperheenä. He olivat kokeneet myös liian varovaista keskustelua. Noin kolmasosa (33 prosenttia) vastaajista eivät osanneet sanoa kokevatko he, että heidät kohdataan eri tavalla.

Välillä tuntuu, että jos työntekijä etukäteen tietää minun olevan yksinhuoltaja, tulee työntekijästä extra-ystävällinen ja todella varovainen sanoissaan.

Yliempaattisuus korostuu käytöksessä.

Yhteensä kuusi vastaajaa kokivat, että heidät kohdataan yksinhuoltajina eri tavalla kuin esimerkiksi ydinperheet, mutta perusteluja vastaukseen oli kirjoittanut vain viisi vastaajaa. Yksi vastaaja jätti perustelematta vastauksensa.

5.3 Tuen vaikutukset arjen jaksamiseen

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin kuinka paljon he kokevat vuorohoidosta saadun tuen vaikuttavan perheen arkeen. Puolet vastaajista (50 prosenttia) vastasivat, että tuki vaikuttaa heidän perheensä arkeen paljon. Vastaajista noin kolmasosa (31 prosenttia) vastasi, että vuorohoidon tuki vaikuttaa heidän perheensä arkeen jonkin verran. Vuorohoidon tuen vaikuttavuuden arkeen koki vähäiseksi 14 prosenttia ja kaksi vastaajaa koki, ettei vuorohoidon tuella olisi lainkaan vaikuttavuutta arkeen.

Seuraavalla monivalintakysymyksellä tarkennettiin, mitä vaikutuksia saadulla tuella on ollut perheen arjessa (kuvio 7). Vastaajista 78 prosenttia sai arkeen helpotusta lapsen

käytöksen pulmiin ja 67 prosenttia oli sitä mieltä, että tuki on vaikuttanut perheiden arjen rutiinien muotoutumiseen. Hieman yli puolet vastaajista (56 prosenttia) kokivat tuen vaikuttaneen yleiseen arjen sujuvuuteen ja puolet (50 prosenttia) kokivat löytäneensä positiivisia kasvatuskeinoja. Hieman alle puolilla vastaajista (44 prosenttia) tuki oli johtanut johdonmukaisempaan vanhemmuuteen sekä myös ongelmatilanteiden ratkaisuun.

Vastaajista 36 prosenttia koki tuen parantaneen kommunikointia lapsen kanssa perheen arjessa. Noin kolmasosa vastaajista (31 prosenttia) vastasi tuen vaikuttaneen ongelmatilanteiden ehkäisyyn ja 19 prosenttia koki tuen vaikuttaneen perheen voimavarojen löytämiseen. Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että varhaiskasvatuksen vuorohoito olisi tuellaan parantanut yhteistyötä lapsen toisen huoltajan kanssa. Kaksi vastaajaa oli myös valinnut kohdan ”Muu, mikä”. He kertoivat saadun tuen vaikuttaneen omaan jaksamiseen sekä omien voimavarojen löytämiseen lapsen kasvattajana.

Kuvio 7. Tuen vaikutukset perheen arjessa

Vain yksi vastaaja koki, että saadulla tuella ei ole ollut mitään vaikutuksia perheen arjessa. Kaikki muut vastaajat kokivat saadun tuen vaikuttaneen vähintään yhdellä tavalla perheen arkeen.

5.4 Vapaan sanan tuottama materiaali

Viimeinen kyselyssä ollut kysymys oli avoin kysymys, johon vastaaja sai kirjoittaa vapaasti jotakin kyselyn aiheeseen liittyen. Kysymykseen vastasi yhteensä 22 vastaajaa. Avoimeen kysymykseen eniten kommentteja tuli liittyen varhaiskasvattajien kiireeseen. Vastaajien kuvailema kiire ei kuvaillut varhaiskasvattajien fyysistä kiirettä, vaan käsitettä käytettiin kuvailemaan lapsiryhmän hektisyyttä ja sen aiheuttamaa melutasoa. Kiireeseen kuvattiin liittyvän myös se, että varhaiskasvattaja saattaa olla yksin monen lapsen kanssa ja lapsiryhmästä irrottautuminen kahdenkeskisen keskustelun ajaksi ei ole siitä syystä mahdollista. Vaikka lapsen tuonti- ja hakutilanteet koettiin yleisesti parhaimmiksi hetkiksi kertoa mieltä painavista asioista, koettiin kyseiset tilanteet kuitenkin liian meluisiksi ja kiireisiksi, jotta aito keskustelu olisi mahdollista. Noin kolmasosa vastaajista totesivat kaipaavansa keskustelua rauhallisessa tilassa.

Jos työntekijä on yksin usean lapsen kanssa, kun haen lastani hoidosta, kuuntelen lapsen päivän kuulumiset, mutta en yleensä viitsi alkaa keskustella sen suurempia, sillä tiedän sen vievän työntekijän huomiota muista lapsista.

Työntekijöiden kiireen ja lapsen tuonti/hakutilanteiden kaoottisuuden ja metelin vuoksi on vaikea lähteä kertomaan omista/perheen ongelmista näissä tilanteissa.

Noin puolet avoimeen kysymykseen vastanneista yksinhuoltajista kertoivat olevansa tyytyväisiä varhaiskasvattajien osaamisesta käydä avointa keskustelua yksinhuoltajuuteen liittyen. Käytännössä sen kuvailtiin tarkoittavan sitä, että keskusteltaessa yksinhuoltajuuden ja siihen liittyvien asioiden ympärillä varhaiskasvattajat ovat olleet suorapuheisia ja keskustelu on ollut dialogista. Positiivista oli myös se, että vastaajat kokivat oman mielipiteensä huomioiduksi ja he olivat kiitollisia siitä varhaiskasvattajille.

Olen tyytyväinen siihen, että päiväkodin työntekijät ovat aina uskaltaneet ottaa kaikki yksinhuoltajuuteen liittyvät asiat suorapuheisesti ja avoimesti puheeksi, eivätkä ole vain kierrelleet ja kaarrelleet aiheen ympärillä.

Ainakin itse oon kokenut, että yksinhuoltajan mielipide huomioidaan hyvin ja rohkeasti on uskallettu ns. nostaa kissa pöydälle tilanteissa, joissa on mun mielipide täytynyt selvittää.

Lähes neljäsosa vastaajista korosti kommentteissaan luottamusta päiväkotia ja sen varhaiskasvattajia kohtaan. Vastaajat luottivat, että lapsi saa hyvää hoitoa päiväkodista eikä tarvitse olla huolissaan siitä, onko lapsella kaikki hyvin. Myös hoitopäivän aikana lähetetyt kuvat ja viestit lapsesta lisäsivät luottamusta varhaiskasvattajia kohtaan sekä loivat tunteita siitä, että oma lapsi on turvassa. Vaikka vastaajat kokivat luottamusta ja olivat tyytyväisiä varhaiskasvatuksen vuorohoitoon, kaksi vastaajaa toivoi kuulevansa enemmän tarkempaa tietoa lapsen hoitopäivästä.

Helpottaa todella paljon töissä käymistä, kun ei tarvitse ”murehtia” lapsen päivän kulumista tai hoitoa.

Kaipaisin enemmän tietoa siitä, miten oma lapsi käyttäytyy hoidossa, ehkä sitten osaisi nostaa keskusteluissa esiin enemmän tukeen liittyviä tarpeita.

Neljä vastaajaa pohti sitä, että vaikka yksinhuoltajuus on yleistä, on se silti joillekin eräänlainen tabu. He kokivat, että yksinhuoltajuudesta keskustelu on tyypillisesti liian varovaista. Vastaajat, jotka mainitsivat tästä asiasta, olivat kuitenkin kiitollisia siitä, että päiväkodin varhaiskasvattajat osaavat keskustella yksinhuoltajuudesta heidän mielestään oikealla tavalla. Vaikka työntekijöiden keskustelutaitoihin oltiin tyytyväisiä, neljä vastaajaa toivoi enemmän ennakkoluulottomuutta varhaiskasvattajilta. Heistä tuntui, että heidän pärjäämistään yksinhuoltajaperheenä oli joskus kyseenalaistettu.

Toivon, että työntekijöillä ei olisi ennakkoluuloja yksinhuoltajuuteen tai yksinhuoltajan pärjäämiseen liittyen. Pärjäämme perheenä ihan yhtä hyvin kuin ydinperheet tai mitkä tahansa muut perheet.

Vaikka neljä vastaajista toivoi, ettei heidän pärjäämistään kyseenalaistettaisi, kolme vastaajaa puolestaan toivoi työntekijöiltä laajempaa ymmärrystä heidän elämäntilanteeseensa. He toivoivat, että yksinhuoltajuudesta ja siihen liittyvistä asioista juteltaisiin enemmän varhaiskasvattajien kanssa. Heistä muutama oli kertonut tähän aiheeseen liittyviin kommentteihin omia kokemuksia yksinhuoltajuudesta ja siitä, kuinka paljon se voi joskus vaatia. He kokivat arjen raskaaksi, eikä heidän omia tarpeitaan ollut mahdollista huomioida. Muutama vastaajista puolestaan oli tyytyväisiä omaan elämäänsä yksinhuoltajina. Heidän kokemuksensa mukaan yksinhuoltajuus oli täydellinen perhemuoto, joka toi muun muassa vapautta lapsen kasvatukseen liittyviin asioihin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia yksinhuoltajien kokemuksia vuorohoidon tarjoamasta tuesta, tuen merkityksellisyydestä sekä sen vaikutuksista perheen arkeen ja arjessa jaksamiseen. Tarkoituksena oli tuoda esiin yksinhuoltajien omia näkemyksiä tarjotusta tuesta ja omista tuen tarpeista, tuen tärkeydestä sekä siitä, miten saatu tuki vaikuttaa perheen arjessa. Tutkimustulokset osoittivat, että suuri osa vastaajista piti vuorohoidosta saatua tukea tärkeänä. Tulokset kertoivat myös siitä, että vuorohoidosta saatu tuki vaikuttaa monipuolisesti perheiden elämiin ja arjen eri alueisiin.

Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että eniten tukea koettiin tarvittavan vanhemman omaan jaksamiseen. Helsingin kaupungin (2021) mukaan jokainen vanhempi kokee toisinaan väsymystä ja jaksamattomuutta omassa vanhemmuudessaan. Näiden taustalla saattaa olla monenlaisia syitä. Haasteet jaksamisessa saattavat olla tilapäisiä ajanjaksoja, jotka liittyvät tiettyyn kuormittavaan elämänvaiheeseen. Jaksamisen haasteet voivat kuitenkin kertoa myös vanhemman uupumuksesta, jos vanhemman jaksamisessa esiintyy selkeä muutos aiempaan. Tähän on tärkeää kiinnittää huomiota, sillä yksinhuoltajan elämäntilanne ja siihen liittyvä yleinen jaksaminen on yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Tu- kemalla huoltajia edistetään myös lapsen hyvinvointia (Koivula ym., 2017, s. 75).

Tulokset osoittivat, että lähes yhtä paljon tukea koettiin tarvittavan lapsen käytöksen pulmiin. Tulos siitä, että moni vanhempi koki tarvitsevansa tukea lapsen käytöksen pulmiin ei ollut yllättävä, sillä lähes jokaisella lapsella on käytöksen hallintavaikeutta oman kehityksensä aikana. Tämä oli tärkeä nosto tuloksissa, sillä Aronen (2016) huomauttaa, että mitä varhaisemmassa vaiheessa tuetaan ja autetaan lapsen käytöksen pulmissa, sitä paremmat mahdollisuudet on vaikuttaa niihin. Pienellä lapsella ei ole muuta keinoa reagoida pettymykseen kuin aggressiivisesti, aivojen kypsyttömän rakenteen ja kokemusten vähäisyyden vuoksi. Kun lapsen aivot vähitellen kypsyvät ja sosiaaliset kokemukset lisääntyvät, lapsi oppii hallitsemaan ikätasoisella tavalla omaa käyttäytymistään. Tuloksissa yllättävää oli se, että vaikka monet vastaajat kokivat tarvitsevansa tukea lapsen käytöksen pulmiin, oli heistä vain melko pieni osa tyytyväisiä varhaiserityisopettajan palveluihin.

Reilusti yli puolet vastaajista (66,7 prosenttia) eivät osanneet sanoa, olivatko he tyytyväisiä. Tämä saattaa johtua siitä, että varhaiserityisopettajan palveluita ei ole tarpeeksi saatavilla tai niistä ei välttämättä ole informoitu tarpeeksi vanhemmille.

Tutkimustulosten mukaan yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kukaan vastaajista ei osannut sanoa, kuinka tyytyväisiä he ovat vuorohoidossa järjestettyihin vanhempainiltoihin. Tästä päätellen vanhempainiltoja ei ole järjestetty yhteistyötahomme toimesta ainakaan viime aikoina. Syynä sille, miksi vanhempainiltoja ei ole hetkeen järjestetty, saattaa olla pitkään kestänyt koronapandemia sekä siitä johtuneet sairastumiset ja muuttuvat kokoontumisrajoitukset. Vanhempainiltojen tarkoituksena on saada yhteen vanhemmat, jotta heillä olisi mahdollisuus tutustua sekä toisiinsa että varhaiskasvattajiin. Vanhempainilloissa olisi hyvä käsitellä asioita, joihin tarvitaan vanhempien mielipiteitä (Vanhempainliitto, i.a.). Vanhempainillat tukevat huoltajan ja päiväkodin välistä kasvatusyhteistyötä. Kankaan ym. (2021, s. 131) mukaan vanhempainillat ovat myös yksi vuorovaikutuksen ja tuen keskeisimmistä muodoista ja on tämän vuoksi harmillista, että sellaisia ei ole lähiaikoina järjestetty.

Huoltajat ovat varhaiskasvattajien tärkeitä yhteistyökumppaneita (Lammi-Taskula & Siipainen, 2018). Tämän vuoksi varhaiskasvattajien ja huoltajien välisen vuorovaikutuksen muodostuminen korostuu ja on merkittävää huomioida sitä, millaisia kohtaamisia varhaiskasvatuksen arjessa on perheiden ja varhaiskasvattajien kesken (Kangas ym., 2021, s. 7). Kasvatusyhteistyön tulisi olla avointa ja tasapuolista ja siihen kuuluisi liittyä vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen luottamuksellinen vuorovaikutus. Tällaiseen vuorovaikutussuhteeseen vaaditaan vastavuoroista dialogia (Koivula ym., 2017, s. 85). Tämän kaltaisia asioita nousi esiin tutkimustuloksissakin, sillä kysyttäessä tyytyväisyyttä erilaisiin tuen menetelmiin, olivat vastaajat eniten tyytyväisiä erilaisiin keskusteluihin ja kohtaamisiin varhaiskasvattajien kanssa päiväkodin arjessa. Vastaajat kokivat keskustelujen olevan dialogisia ja he olivat kiitollisia siitä, että heidän mielipiteitään oli huomioitu varhaiskasvattajien toimesta. He ilmaisivat myös olevansa tyytyväisiä siitä, että varhaiskasvattajat ovat olleet suorapuheisia ja heidän kanssaan on voinut keskustella avoimesti.

Useat vastaajat kokivat, että asiat, joista ei ehdi perusarjessa keskustella varhaiskasvattajien kanssa, on mahdollista tuoda esille lasten varhaiskasvatussuunnitelmia koskevissa varhaiskasvatuskeskusteluissa (vasukeskustelut). Opetushallituksen (2022) mukaan

jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa, johon kirjataan muun muassa asetetut yhteiset tavoitteet. Vasukeskustelussa huoltaja ja henkilöstö pohtivat, miten lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjoitetut tavoitteet ovat toteutuneet ja pohditaan niiden tarkoituksenmukaisuutta (Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän VaSu, 2017). Tutkimustulokset osoittivat vastaajien pitävän vasukeskusteluja tilanteina, joissa voi keskustella esimerkiksi perheen tilanteesta ja hyvinvoinnista tarkemmin varhaiskasvattajan kanssa.

Varhaiskasvatus on yksi keskeisimmistä lapsiperheen tukijoista, jonka tulisi tukea huoltajia kasvatustyössä heidän kohdatessaan haasteita (Koivula ym., 2017, s. 83). Tuloksissa ilmeni, että kyselyyn vastanneista yksinhuoltajista 25 henkilöä koki tarvitsevansa tukea varhaiskasvatuksen vuorohoidosta. Tulokset kuitenkin osoittivat, että vain 17 heistä kokivat saavansa tukea. Viisi vastaajaa koki, että he eivät saa tukea ja kolme vastaajaa eivät osanneet sanoa, kokevatko saavansa tukea. Yksinhuoltajalle tuen kysyminen tai pyytäminen voi olla hankalaa ja perheen tilanteesta tai mahdollisista ongelmista kertominen voi tuntua haastavalta (Healey, 2013, s. 7). Tästä huolimatta syitä sille, miksi vastaajista kaikki tukea tarvitsevat eivät koe sitä saavansa, voi olla monenlaisia. Tuloksissa tuen pyytämisen esteeksi korostui varhaiskasvattajien kiire, joka saattaa osaltaan vaikuttaa vastaajien kokemukseen tuen saamisesta.

Huolestuttavan suuri määrä vastaajista (69 prosenttia) kokivat, että varhaiskasvattajien kiire oli este tuen pyytämiselle. Kysyttäessä sitä, onko varhaiskasvattajia helppo lähestyä silloin, kun tarvitsee tukea tai apua, neljäsosa (25 prosenttia) vastaajista eivät osanneet sanoa. Tämä saattaa yhdistyä monien vastaajien kokemuksiin varhaiskasvattajien kiireestä ja liittyä siihen, millaisessa tilanteessa yksinhuoltaja kohtaa varhaiskasvattajan. Vastaajat kertoivat lapsen haku- ja tuontitilanteiden olevan parhaimpia hetkiä keskusteluille, mutta lapsiryhmän hektisyys ja siitä aiheutuva melutaso vaikutti siihen, pystyikö varhaiskasvattajan kanssa keskustella mieltä painavista asioista. Noin kolmasosa vastaajista kokivat varhaiskasvattajien kiireen vaikuttavan siihen, että varhaiskasvattajan kanssa ei viitsi jäädä keskustelemaan, vaikka olisikin jotain, mistä haluaisi jutella. Vastaajat kaipaavat keskustelua rauhallisessa tilassa.

Tilanteissa, joissa perhe niin sanotusti poikkeaa tavallisesta ydinperhemallista, esimerkiksi yksinhuoltajaperheenä, voi se joutua kohtaamaan ennakkoasenteita muun muassa erilaisissa palveluissa. Ennakkoasenteet saattavat aiheuttaa yksinhuoltajaperheelle syrjintää arjessa, kuten päiväkodissa tai koulussa (Moring, 2020). Kysyttäessä, olivatko vastaajat kokeneet ennakkoasenteita tuen tarpeeseen liittyen vuorohoidossa, vastasi heistä 33 prosenttia kokeneensa ennakkoasenteita vähän ja 6 prosenttia jonkin verran. Tutkimustulokset myös osoittivat, että 17 prosenttia vastaajista kokivat, että heidät kohdataan vuorohoidossa yksinhuoltajina eri tavalla kuin esimerkiksi ydinperheet. Vastaajat eivät kuitenkaan kertoneet ennakkoasenteiden näkyvän esimerkiksi syrjintänä, vaan he kokivat ennakkoasenteiden ilmenevän varhaiskasvattajien yliempaattisuudessa ja liian ystävällisessä käytöksessä sekä keskustelujen varovaisuudessa. Vastaajat toivoivat varhaiskasvattajilta sitä, että heillä ei olisi ennakkoasenteita yksinhuoltajuuteen tai yksinhuoltajan pärjäämiseen liittyen.

Tutkimustulosten mukaan yhteensä 81 prosenttia vastaajista kokivat vuorohoidosta saadun tuen vaikuttaneen perheen arkeen joko paljon tai jonkin verran. Tämä tarkoittaa sitä, että saatu tuki on merkittävää yksinhuoltajien perheiden arjessa. Tuloksissa ilmeni se, että saatu tuki vaikutti monipuolisesti perheiden eri elämän ja arjen alueisiin. Eniten tuki oli vaikuttanut arjessa lasten käytöksen pulmien helpottumiseen, joka oli myös asia, johon tulokset näyttivät yksinhuoltajien tarvitsevan lähes eniten tukea. Vain kaksi kyselyyn vastannutta yksinhuoltajaa oli sitä mieltä, että tuella ei ole ollut mitään vaikutusta perheen arkeen. Tämän perusteella voidaan todeta vuorohoidosta saadun tuen vaikuttavan paljon perheen kokonaisvaltaiseen arjessa jaksamiseen.

Yksinhuoltajuus voidaan kokea monella eri tavalla ja on tärkeää huomioida, että yksinhuoltajuus ei välttämättä tarkoita pelkästään haasteita, vaan se voi olla myös toivottu ja tasapainoinen perhemuoto (Monimuotoiset perheet verkosto, 2020). Jotkut yksinhuoltajat saattavat tuntea tyytyväisyyttä siitä, että he saavat toimia lapsen kasvattajana itsenäisesti, sillä yksinhuoltajuuteen liittyy tyypillisesti vapaus päättää itse vanhemmuuteen liittyvistä asioista (Healey, 2013, s. 4). Tulosten mukaan muutamat vastaajat ilmaisivat olevansa tyytyväisiä elämiinsä yksinhuoltajana ja pitivät yksinhuoltajuutta sopivana perhemuotona. Tuloksissa nousi esiin, että tyytyväisyys yksinhuoltajuuteen korostui mm. vapaudessa, joka liittyi lapsen kasvatukseen liittyviin asioihin.

7 POHDINTA

Teimme opinnäytetyön parityönä. Aloitimme opinnäytetyöprosessin syksyllä 2021 aiheen hahmottamisella. Lähestyimme yhteistyökumppaniamme siinä toivossa, että heillä olisi tarve tutkimukselle jonkin aiheen ympärille. Olemme molemmat työskennelleet työuriamme aikana vuorotöissä, minkä vuoksi meitä kiinnosti tehdä opinnäytetyö aiheesta, joka liittyisi jollain tavalla vuorotöihin. Saimme yhteistyökumppanilta alustavan idean tutkimukselle, jonka pohjalta rakensimme koko opinnäytetyön aiheen. Aiheen suunnittelu ja rajaaminen eteni lopulta sujuvasti, sillä olimme molemmat kiinnostuneita meille annetusta ideasta.

Toisaalta, kun aihe oli hyvin rajattu, aiheesta oli haastavaa löytää lähteitä. Haasteista huolimatta löysimme monipuolisesti aiheeseemme liittyvää materiaalia, ja yleensä laadultaan sellaista, mitä pystyimme hyödyntämään opinnäytetyömme lähteenä. Hyvä puoli opinnäytetyömme aiheesta oli se, ettei siitä ollut vielä kirjoitettu paljoa. Erityisesti yksinhuoltajien näkökulmasta ja yksinhuoltajille kohdennettuja tutkimuksia ei löytynyt liittyen varhaiskasvatuksen vuorohoitoon. Opinnäytetyömme täten tuottaa uutta tietoa varhaiskasvatuksen vuorohoidosta yksinhuoltajien näkökulmasta. Saimme opinnäytetyömme kautta arvokasta tietoa yksinhuoltajilta heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan, joita yhteistyötahomme ja muut aiheesta kiinnostuneet voivat hyödyntää.

Kirjoitimme tutkimussuunnitelman syksyllä 2021 ja esittelimme sen saman vuoden syksyn opinnäytetyöseminaarissa. Saimme työllemme hyödyllisiä vinkkejä ja ideoita, joiden avulla kirjoitustyön aloittaminen tuntui helpommalta. Tutkimussuunnitelman teon jälkeen opinnäytetyön teko kuitenkin hidastui hetkellisesti samaan aikaan olevien kurssien ja koulutehtävien vuoksi, ja aloitimme teoriaosuuden kirjoittamisen vasta tammikuussa 2022. Koimme tärkeäksi kirjoittamisen tarkan aikatauluttamisen ja suunnittelun muiden opintojen ympärille, jotta työ pääsi etenemään toivottua tahtia. Aikatauluttamisen avulla työ eteni melko sujuvasti.

Alkuvuodesta 2022 esittelimme seuraavassa opinnäytetyöseminaarissa työstämme ajankohtaiskatsauksen, sillä teoriaosuutemme ei ollut vielä valmis. Saimme seminaarista lisää ideoita työn jatkamiseen ja pääsimme eteenpäin teoriaosuuden kirjoittamisessa.

Tutkimuksen teoriaosuuden esitimme huhtikuun 2022 opinnäytetyöseminaarissa. Teoriaosuuden valmistuttua keskityimme kyselyn tekoon yksinhuoltajille. Päädyimme opinnäytetyössä keräämään aineiston Webropolilla tehdyllä kyselylomakkeella (liite 2). Webropol oli helppokäyttöinen ja meille entuudestaan tuttu, mikä auttoi meitä kyselyn laatimisessa. Kyselyn käyttö tuntui meistä oikealta aineistonkeruutavalta siksi, että se oli helppo lähettää usealle vastaajalle samalla kertaa. Mielestämme kysely oli hyvä idea myös siksi, että kaikki yksinhuoltajat pääsivät vastaamaan siihen anonyymisti, minkä uskoimme madaltavan vastaamisen kynnystä. Pyrimme muotoilemaan kysymykset niin, että ne olisivat mahdollisimman selkeät ja vastaaminen tuntuisi helpolta. Pohdimme sekä valintakysymysten että monivalintakysymysten vastausvaihtoehtoja pitkään, jotta jokaiselle löytyisi vaihtoehtoista omaan tilanteeseen sopiva vastaus. Ennen varsinaisten kyselyiden lähettämistä teimme koekyselyn, jonka palautteen avulla muokkasimme kyselyä vastaajille sopivammaksi. Saimme palautetta kyselyyn myös opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta sekä yhteistyötaholtamme.

Opinnäytetyömme etenemisen kannalta yksi helpottava tekijä oli se, että meillä oli yhteistyötaho alusta asti selvillä. Yhteistyötahomme oli aina tavoitettavissa, kun meillä heräsi jokin kysyttävää tutkimukseemme liittyen. Koimme jännittäviä hetkiä keväällä, kun odotimme kahden viikon ajan vastauksia kyselyymme. Olimme siihen aikaan yhteydessä yhteistyötahoomme ja he muistuttivat meidän puolestamme kohderyhmää kyselyyn vastaamisesta, kun kysely oli ollut viikon ajan auki. Kyselyyn vastaamisesta muistuttaminen lisäsi merkittävällä tavalla kyselyyn osallistuneiden määrää. Kun kysely oli ollut auki viikon, olimme saaneet vain 10 vastausta, mutta muistutuksen jälkeen vastausten määrä nousi ja saimme lopulta kyselyyn 36 vastausta. Kyselyn käyttö aineistonkeruumenetelmänä osoitautui siis lopulta hyväksi ja oikeaksi valinnaksi ja yllätyimme siitä, miten hyvin saimme vastauksia yksinhuoltajilta. Yllätyimme etenkin vastausmäärästä kyselyn viimeisessä avoimessa kysymyksessä, sillä emme uskaltaneet odottaa siihen montaa vastausta.

Kyselyn suorittamisen jälkeen alkuperäisenä suunnitelmanamme oli toteuttaa yksinhuoltajille vielä aiheeseen liittyvät haastattelut. Kyselyn saatekirjeessä ilmoitimme etsivämme haastateltavia ja pyysimme halukkaita olemaan meihin yhteydessä. Kukaan ei kuitenkaan ollut meihin yhteydessä emmekä näin ollen voineet suorittaa haastatteluja.

Kyselyn tuloksia ja niiden laajuutta tutkiessamme huomasimme, että saimme kuitenkin riittävästi aineistoa pelkällä kyselyllä, joten päätimme jättää haastattelut aineistonkeruumenetelmistä kokonaan pois emmekä jatkaneet haastateltavien etsimistä. Se osoittautui lopulta hyväksi päätökseksi.

Syksyyn mennessä opinnäytetyömme oli edennyt niin hyvin, että pääsimme esittelemään lähes valmiin opinnäytetyön syyskuun 2022 seminaarissa. Teoriaosuutemme oli täysin valmis, olimme saaneet tutkimustulosten analysoinnit valmiiksi ja olimme saaneet myös työn johtopäätökset ja pohdinnan lähes valmiiksi. Syyskuun seminaarissa saimme ohjaavalta opettajalta sekä työme opponijalta vinkkejä ja huomioita, jotka auttoivat työn saattamisessa valmiiksi.

Saimme tutkimuksestamme mielenkiintoista tietoa yksinhuoltajien kokemuksista vuorohoidon tuen merkityksestä arjen jaksamiseen. Yhteistyötahollamme on halutessaan mahdollisuus hyödyntää tutkimuksemme tuloksia esimerkiksi toimintasuunnitelmassaan tai muussa yhteydessä tuen tarpeeseen vastaamisen parantamiseksi. Yhteistyötaholla on mahdollisuus kiinnittää huomiota tutkimuksen tuloksista esille nousseisiin asioihin joihin vastaajat eivät olleet tyytyväisiä. Tutkimustuloksista selvisi paljon asioita mihin kyselyyn vastanneet yksinhuoltajat olivat tyytyväisiä ja yhteistyötaho voi halutessaan jakaa positiivisen palautteen työntekijöiden kesken.

Tutkimuksemme aikana meille tuli mieleen mahdollisia jatkotutkimusideoita aiheeseemme liittyen. Olisi mielenkiintoista selvittää myös jollain tapaa yksinhuoltajaperheiden lasten kokemuksia varhaiskasvatuksen vuorohoidon tuesta ja sen vaikutuksista perheen arkeen. Monessa yhteydessä tutkimuksessamme on mainittuna yksinhuoltajaperheet ja olisi mahdollista saada materiaalia myös lasten kokemuksista, saisi koko perheen mielipiteet esille. Myös varhaiskasvattajien kokemuksia liittyen varhaiskasvatuksen vuorohoitoon ja yksinhuoltajien arjen tukemiseen olisi mielenkiintoista selvittää.

LÄHTEET

- Alasalmi, P. (2011). *Loistava yksinhuoltajuus*. Gummerus.
- Aro, R., & Siltanen, K. (2020). *Naisten muuttoliike keskittyy suuriin kaupunkeihin, eikä se ole yllätys*. MDI. <https://www.mdi.fi/artikkeli-naisten-muuttoliike-keskittyy-suuriin-kaupunkeihin-eika-se-ole-yllatys/>
- Aronen, E. (2016). Lasten häiriökäyttäytyminen. *Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim*. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13145>
- Eronen, R. (2007). *Ympäri vuorokautinen yhteiskunta*. Kotimaisten kielten keskus. https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmät/ajan_sana_%281997_2012%29/ymparivuorokautinen_yhteiskunta
- Forssén, K., Haataja, A., & Hakovirta, M. (2009). *Yksinhuoltajuus Suomessa*. VL-Markkinointi Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Healey, J. (2013). *Single parent families*. Spinney Press.
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Edita Publishing.
- Helsingin kaupunki. (2021). *Vanhempain jaksamisen haasteet*. <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/vanhemmuus-ja-parisuhde/vanhemmuus/vanhempain-jaksamisen-haasteet/>
- Helenius, A. (2018). *Varhaiskasvatus: Perusteita*. BoD – Books on Demand.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu., Jyväskylän yliopisto., & Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. (2014). *Perheet 24/7 tulokset*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://www.jamk.fi/fi/media/35965>
- Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus: pro graduna ja opinnäytetyönä*. Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kangas, J., Karlsson, L., & Lastikka, A.-L. (2021). *Voimauttava varhaiskasvatus*. Kustannusosakeyhtiö Otava.

- Kauppila, E. (2016). Ihana perhe: Tietoisien vanhemmuuden ABC. Viisas Elämä .
- Koivula, M., Siippainen, A., & Eerola-Pennanen, P. (2017). *Valloittava varhaiskasvatus*. Vastapaino.
- Lammi-Taskula, J., & Karvonen, S. (2014). *Lapsiperheiden hyvinvointi*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116712/THL_2014_21Teema.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lammi-Taskula, J., & Siippainen, A. (2018). Vanhempien vuorotyö, lasten hyvinvointi ja yhteistyö vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83 (4), 422–434. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018092036142>
- Mahkonen, S. (2013). *Päivähoito ja laki*. Edita Publishing.
- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Gummerus.
- Mielenterveystalo. (i.a.) *Arjen perusteet*. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/arjenperusteet.aspx
- Moilanen, S. (2020). Monitahoisten vaatimusten keskellä: Yksinhuoltajaäitien epätyypilliset työajat ja työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9 (2), 230–241. <https://journal.fi/jecer/article/view/114131/67330>
- Monimuotoiset perheet. (i.a.) *Yhden vanhemman perheet*. <https://monimuotoisetperheet.fi/ammattilaisille/monimuotoisten-perheiden-kohtaaminen/yhden-vanhemman-perheet/>
- Monimuotoiset perheet -verkosto. (2020). *Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa*. <https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2020/10/Monimuotoiset-perheet-varhaiskasvatuksessa.pdf>
- Moring, A. (2020). *Rasismia ja syrjintää koetaan myös perhemuodon perusteella*. Monimuotoiset perheet. <https://monimuotoisetperheet.fi/rasismia-ja-syrjintaa-koetaan-myo-perhemuodon-perusteella/>
- Nieminen, T. (2019). *Kumpi joustaa – työ vai perhe?* Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/kumpi-joustaa-tyo-vai-perhe/>
- Oikeusministeriö. (2020). *Rasismmin vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma*. <https://oikeusministerio.fi/rasismmin-vastainen-toimintaohjelma>
- Opetushallitus. (2022) *Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma – mallilomake ja ohjeistus*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>

- Parkkonen, M. (2020). *Tietosuoja opinnäytetöissä*. <https://web.microsoftstream.com/video/8785b7ea-7b4d-4042-b099-1f7c73c8106d?referer=https:%2F%2Fmoodle.seamk.fi%2F>
- Partonen, T. (2020). *Epäsäännöllinen työaika ja vuorotyö*. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01013>
- Peltoperä, K. (i.a.) *Toteutuuko varhaiskasvatuksen vuorohoidossa lasten oikeus pedagogiikkaan? Tutkittua varhaiskasvatuksesta*. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2022/02/25/toteutuuko-varhaiskasvatuksen-vuorohoidossa-lasten-oikeus-pedagogiikkaan/>
- Peltoperä, K., Turja, L., Vehkakoski, T., Poikonen, P.-L., & Laakso, M.-L. (2017). Privilege or tragedy? Educators' accounts of flexibly scheduled early childhood education and care. *Journal of early childhood research*, 16 (2), 176–189. <https://doi.org.libts.seamk.fi/10.1177/1476718X17750204>
- Pienperheyhdistys ry. (i.a.) *Tietoa yksinhuoltajuudesta*. <https://www.pienperhe.fi/yhdistys/tietoa-yksinhuoltajuudesta/>
- Roininen, L. (2021). *Perhe parrasvaloissa*. Avain.
- Rönkä, A., & Kinnunen, U. (2002). *Perhe ja vanhemmuus*. PS-kustannus.
- Seinäjoen kaupunki. (2017). Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän VaSu. <https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/04/Meiran-vasu-Seinajoen-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Siippainen, A. (i.a.) "Et ei sitä huvitteluiltahoitoo eikä viikonloppuhoitoo pystytä järjestämään" - Epäsäännölliset hoitoajat ja varhaiskasvatuksen merkitykset. Tutkittua varhaiskasvatuksesta. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2019/11/01/et-ei-sita-huvitteluiltahoitoo-eika-viikonloppuhoitoo-pystyta-jarjestamaan-epasaannolliset-hoitoajat-ja-varhaiskasvatuksen-merkitykset/>
- Siippainen, A. (i.a.). *Laadukas varhaiskasvatus vuorohoidossa*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/oph_laadukas-vuorohoito_anna-siippainen.pdf
- Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. (2021). *Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>
- Totaaliyhärit. (i.a.). *Jäseneksi*. <https://totaaliyharit.com/jaseneksi/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

- Työterveyslaitos. (i.a.). *Epäsäännöllisten työaikojen suunnittelu*. <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyoaika/vuorotyto/epasaannollisten-tyoaikojen-suunnittelu>
- Van Gasse, D., & Mortelmans, D. (2020). With or without you – starting single parent families: A qualitative study on how single parents by choice reorganise their lives to facilitate single parenthood from a life course perspective. *Journal of family issues*, 41 (11), 2223–2248. <https://doi.org/10.1177/0192513X20911971>
- Vanhempainliitto. (i.a.) *Vanhempainillat ja vanhempaintapaamiset*. <https://vanhempainliitto.fi/opettajalle/vanhempainillat/>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Vuori, J. (i.a.) *Laadullinen sisällönanalyysi*. Tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Yarber, A., & Sharp, P. (2010). *Focus on single-parent families past, present, and future*. Greenwood publishing group.
- Yhden vanhemman perheiden liitto. (i.a.) *Yksinhuoltajien yhdistyksestä yhden vanhemman perheiden liitoksi*. <https://www.yvpl.fi/liitto/historia/>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Webropol-kyselylomake

Liite 3. Tyytyväisyys vuorohoidon tuen menetelmiin

Liite 1. Saatekirje

Hei,

Olemme sosionomi (AMK) opiskelijoita Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Tutkimme opinnäytetyössämme yksinhuoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksen vuorohoidon tuesta sekä sen vaikutuksesta arkeen. Kysely on tarkoitettu yksinhuoltajille, joilla on vähintään yksi lapsi vuorohoidossa. Kyselyn vastausten avulla on mahdollista kehittää tukea vastaamaan paremmin perheiden tarpeisiin, joten jokaisella vastauksella on merkitystä.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaamiseen kannattaa varata noin 10–15 minuuttia. Pääset vastaamaan kyselyyn joko kopioimalla alla olevan linkin tai käyttämällä QR-koodia. Kysely on auki 9.5.2022-23.5.2022.

Jos olisit kiinnostunut osallistumaan myös haastatteluun, otathan meihin yhteyttä. Kyselyyn vastaaminen ei sido sinua tulemaan haastatteluun, vaan se on täysin vapaaehtoista.

Linkki kyselyyn: <https://link.webpolsurveys.com/S/FD6011DFE012A3A3>

Ystävällisin terveisin,

Venla Paakkinen ja Sonja Ruismäki

venla.paakkinen@seamk.fi

sonja.ruismaki@seamk.fi

Liite 2. Webropol-kyselylomake

1. Oletko lapsen tai lasten
Äiti
Isä
Muu huoltaja. Olen lapsen...
2. Kuinka monta lasta perheessänne on varhaiskasvatuksen vuorohoidossa
1 lapsi
2 lasta
3 lasta
4 tai useampi lapsi
3. Minkä ikäisiä vuorohoidossa olevat lapsenne ovat
4. Valitse sinua kuvaava vaihtoehto
Minulla on sopimus lapsen yhteishuoltajuudesta
Olen totaaliyksinhuoltaja
Muu, mikä
5. Koetko tarvitsevasi tukea vuorohoidosta
Koen tarvitsevani tukea
En koe tarvitsevani tukea
En osaa sanoa
6. Mihin koet tarvitsevasi vuorohoidon tukea (jos vastasi 5. kysymykseen kyllä)
Oman vanhemmuuden tukeminen
Perheen sääntöjen laatiminen ja noudattaminen
Johdonmukaisuus lapsen kasvatuksessa
Tietoa lapsen ikätasoisesta kehityksestä
Yhteydenpitoon lapsen toisen vanhemman kanssa
Perheen sisäiset ja sosiaaliset suhteet
Eri lapsi- ja perhepalveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen

Perheen vapaa-ajan aktiivisuuteen kannustaminen
 Omaan jaksamiseen
 Lapsen käytöksen pulmiin
 Muu, mikä

7. Koetko saavasi tukea varhaiskasvatuksen vuorohoidosta (jos vastasi 5. kysymykseen kyllä)

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

8. Miksi et koe tarvitsevasi vuorohoidon tukea (jos vastasi 5. kysymykseen ei)

9. Onko sinulle tarjottu tukea, vaikka et koe tarvitsevasi sitä? (jos vastasi 5. kysymykseen ei)

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

10. Kuinka tärkeää varhaiskasvatuksen vuorohoidosta saatu tuki on sinulle

Erittäin tärkeää

Melko tärkeää

En osaa sanoa

Ei kovin tärkeää

Ei ollenkaan tärkeää

11. Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin vuorohoidon tuen menetelmiin (1 = erittäin tyytyväinen, 2 = melko tyytyväinen, 3 = en osaa sanoa, 4 = melko tyytymätön, 5 = erittäin tyytymätön)

Päivittäiset kohtaamiset varhaiskasvattajien kanssa 1 2 3 4 5

Muut keskustelut varhaiskasvattajien kanssa 1 2 3 4 5

Päiväkodin viestintä ja informointi 1 2 3 4 5

Päiväkodin ilmoitustaulut 1 2 3 4 5

Päiväkodin viikkotiedotteet tai kuukausitiedotteet	1 2 3 4 5
Päiväkodin järjestämät vanhempainillat	1 2 3 4 5
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät varhaiskasvatuskeskustelut (vasu-keskustelut)	1 2 3 4 5
Varhaiserityisopettajan palvelut (keskustelut ja tapaamiset)	1 2 3 4 5

12. Kuinka paljon koet vuorohoidosta saadun tuen vaikuttavan perheenne arkeen

Paljon

Jonkin verran

Vähän

Ei lainkaan

13. Mitä vaikutuksia saadulla tuella on ollut perheesi arjessa

Positiivisten kasvatukseen löytyminen

Parempi kommunikointi lapsen kanssa

Lapsen käytöksen pulmien helpottuminen

Johdonmukaisempi vanhemmuus

Rutiinien muotoutuminen arjessa

Voimavarojen löytäminen

Arjen sujuvuus

Ongelmatilanteiden ehkäisy

Ongelmatilanteiden ratkaisu

Parantunut yhteistyö lapsen toisen huoltajan kanssa

Ei ole ollut vaikutuksia

Muu, mikä

14. Koetko, että sinun on helppo lähestyä varhaiskasvattajia silloin, kun tarvitset tukea

tai apua

Aina

Yleensä

En osaa sanoa

Harvoin

Ei koskaan

15. Estääkö jokin seuraavista asioista tuen pyytämistä

Aiemmat negatiiviset kokemukset, kun on pyytänyt tukea

Varhaiskasvattajien kiire

Oma kiire

Varhaiskasvattajia on vaikea lähestyä

Tunne siitä, että on pärjättävä yksin

Häpeän tunne

Pelko lastensuojelun asiakkaaksi joutumisesta

Epäily omien kasvatustietämisen joutumisesta arvostelun kohteeksi

Pelko siitä, että tuen tarpeeseen ei vastata

Muu, mikä

En ole kokenut esteitä tuen pyytämiselle

16. Koetko, että vuorohoidon varhaiskasvattajilla on tarpeeksi aikaa keskustella kanssasi

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

17. Oletko kokenut yksinhuoltajana ennakoasenteita tuen tarpeeseen liittyen vuorohoidosta (Esim. yksinhuoltajana tarvitsisit tavallista enemmän tukea)

Paljon

Jonkin verran

Vähän

En ollenkaan

En osaa sanoa

18. Koetko, että sinut kohdataan yksinhuoltajana eri tavalla kuin esimerkiksi ydinperheet

Kyllä, miksi

Ei, miksi

En osaa sanoa

19. Mitä muuta aiheeseen liittyvää haluaisit sanoa

Liite 3. Tyytyväisyys vuorohoidon tuen menetelmiin

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	En osaa sanoa	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	Keskiarvo	Mediaani
Päivittäiset kohtaamiset varhaiskasvattajien kanssa	58,3%	25,0%	13,9%	2,8%	0,0%	1,6	1,0
Muut keskustelut varhaiskasvattajien kanssa	41,7%	33,3%	19,4%	5,6%	0,0%	1,9	2,0
Päiväkodin viestintä ja informointi	31,4%	42,9%	20,0%	5,7%	0,0%	2,0	2,0
Päiväkodin ilmoitustaulut	13,9%	41,7%	19,4%	25,0%	0,0%	2,6	2,0
Päiväkodin viikotiedotteet tai kuukausitiedotteet	5,5%	25,0%	47,2%	16,7%	5,6%	2,9	3,0
Päiväkodin järjestämät vanhempainillat	0,0%	0,0%	97,2%	2,8%	0,0%	3,0	3,0
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät varhaiskasvatuskeskustelut (vasukeskustelu)	52,8%	27,8%	16,6%	2,8%	0,0%	1,7	1,0
Varhaiserityisopettajan palvelut (keskustelut ja tapaamiset)	11,1%	16,7%	66,7%	5,5%	0,0%	2,7	3,0